Miljø Danmark 06.09

MAGASIN OM NATUR OG MILJØ

MILJØMINISTERIET

Folkeskolen flytter ud i skoven

Side 24

8-14: Tema om klima og miljø
18: 65.000 grunde til bedre kemi
30: Rotteplagen vokser

MiljøDanmark
Nummer 6 · December 2009
Udgiver:
Miljøministeriet
Højbro Plads 4
1200 København K
mim@mim.dk
Tlf. 33 92 76 00

Udkommer med 6 ordinære numre om året
Abonnement 68 kr. om året
Oplag: 14.500
Hjemmeside: www.mim.dk/udgivelser/miljødanmark

Redaktion:
miljoedanmark@mim.dk

Forsidefoto: Mathias Bech Jørgensen

ISSN 0903 5907

Yderligere oplysninger om MiljøDanmark på side 43.

Abonnementsændringer

Hvis du flytter eller ønsker at ændre dit abonnement, så er det Schultz Distribution, der skal have besked.

Send et flyttekort til:
Schultz Distribution
Herstedvang 10-12
2620 Albertslund

Eller ring 43 63 23 00, fax 43 63 19 69 eller send en e-mail til schultz@schultz-grafisk.dk

Ved adresseændring er det vigtigt at oplyse både den nye og den gamle adresse.

4:
Bæveren gnaver på Sjælland igen
Europas største gnaver er vendt tilbage til Danmarks største ø – efter mere end tusinde års fravær: Skov- og Naturstyrelsen har sat en håndfuld bævere, indfanget i Tyskland, ud i naturen ved Tibirke i Nordsjælland.

8:
Tema: Klima og miljø
Med klimatopmødet COP15 vil hele verdens øjne være rettet mod Danmark og København. Hele verden vil diskutere klimaforandringer – og selvom vi er en lilleput i det store klimaregnskab, kan Danmark på flere områder være med til at vise vejen frem.

EMBALLAGER | AF JEPPE MATZEN

Danskerne har fået styr på emballagen

Danskerne er blevet bedre til at bruge emballage med omtanke. Producenterne bruger mindre emballage pr varerenhed, og danskerne er bedre til genanvende brugt emballage.

Danskerne har fået bedre styr på deres forbrug af emballage. På trods af at Danmark fra 1999 til 2007 gennemsnitligt oplevede en relativ høj økonomisk vækst, formåede vi i samme periode at holde mængden af forbrugt emballage nogenlunde konstant, og strømmen af emballageaffald, der skal til videre affaldsbehandling er stabil.

Da vækst i økonomien og forbruget indebærer en større vareomsætning, viser den konstante mængde forbrugt emballage, at producenterne er blevet bedre til at pakke varerne ind med lettere eller uden overflødig emballage. Den positive udvikling fremgår af Miljøstyrelsens netop offentliggjorte statistikker og tal fra 2007 på emballageområdet.

179 kg. emballage pr dansker

– Det mindre emballageforbrug pr vare er blandt andet båret frem af industriens egne behov for at skærpe konkurrenceevnen ved at minimere omkostninger til emballage. Det har de gjort ved at gøre emballeringen mere effektiv og lettere, fortæller Anne Mette Bendsen, sagsbehandler i Miljøstyrelsens emballagegruppe.

Og den positive udvikling ser ud til at forsætte: Mens emballageforbruget i 2006 var på 972.000 tons, steg det kun til 979.000 tons i 2007. Alt i alt en meget lille stigning i betragtning af at den økonomiske vækst samme år var på 1,8 procent af bruttonationalproduktet.

De 979.000 tons emballage, som blev brugt i 2007, svarer til, at hver dansker bruger 179 kg emballage om året. Omtrent halvdelen af emballageforbruget består af papir- og papemballage. Cirka halvdelen af den samlede emballagemængde ender som affald hos husholdningerne, resten ender i dagligvareforretninger, hos producenterne eller i grossistleddet.

Bedre til genanvendelse

Men danskerne klarer sig ikke kun bedre i emballagestatistikken, fordi producenterne er blevet bedre til at bruge optimere deres emballageforbrug. Generelt er vi også blevet bedre til at genanvende vores emballage.

Miljøstyrelsens tal viser også, at Danmark stort set har indfriet EU's målsætning om genanvendelse af emballage. Både hvad an-

FOTO: ISTOCKPHOTO

Indhold

18:

65.000 grunde til bedre kemi

Der er cirka 65.000 toårige børn i Danmark, og de spiller hovedrollen i en ny kampagne fra Miljøstyrelsen. Formålet er at hjælpe småbørnsforældre med at styre uden om farlige stoffer i fx beklædning, plejeprodukter og fødevarer.

22:

Den jyske vildlaks er reddet

For blot ti år siden troede de fleste, at den oprindelige jyske vildlaks var nærmest uddød. Derfor iværksatte Skov- og Naturstyrelsen en lang række tiltag, der førte til den nationale forvaltningsplan for laks – og i dag er de jyske vandløb et sandt mekka for laksefiskere.

24:

Folkeskolen flytter ud i skoven

Det er onsdag morgen. Duggen ligger tungt, og træernes sidste blade daler stille ned over skovstien. Møffende og puffende kommer 23 børn marcherende hen ad skovstien. Det er børnehaveklassen fra Vedbæk Skole – og de er på vej til matematik.

30:

Rotteplagen vokser

Rotterne er for alvor over os, men du kan selv gøre meget for at holde rotteplagen fra døren. For eksempel ved jævnligt at tjekke din stikledning og huske at smide pizzabakken og hundens efterladenskaber i skraldespanden.

går papir, træ, metal og glas har vi opfyldt kravene. Den eneste emballage, vi skal blive bedre til at genanvende, er plastemballage. EU's målsætning er her, at vi skal genanvende 22,5 procent af plastemballageaffaldet. Det tal er vi tæt på med en genanvendelse på 21,8 procent af plasten i 2007. Og i følge Anne Mette Bendsen skal vi nok nå kravet i årene fremover.

– I 2006 skærpede vi kravene til kommunernes indsamling af emballage til genanvendelse. Og sidste år fik vi kildevandsemballagerne med i pant- og retursystemet, så vi har en forventning om, at vi kommer til at opfylde kravene fremover, forklarer hun.

I alt blev der i 2007 indsamlet 556.400 tons emballage til genanvendelse, hvilket svarer til knap 57 procent af al emballage.

FOTO: FOCI

Bæveren gnaver på Sjælland igen

Europas største gnaver er vendt tilbage til Danmarks største ø – efter mere end tusinde års fravær: Skov- og Naturstyrelsen har sat en håndfuld bævere, indfanget i Tyskland, ud i naturen ved Tibirke i Nordsjælland.

Bæveren lever gennemsnitligt 7-8 år, men kan blive op til 25 år gammel. Bæveren er kønsmoden efter ca lever i små familier, hvor ungerne fra sidste år hjælper med at passe dette års unger. Bæveren tilhører g 100-110 cm. lang. Bæveren kan veje op til 35 kg og blive 135 cm lang. Bæveren lever altid i tilknytning til f vandet. Bæveren lever af bark fra f.eks. pil og birk, men også mange vandplanter og andre træsorter inc

Den oprindelige plan var at udsætte 20 bævere i naturen ved Tibirke, men i første omgang nøjes man med fem – som efter planen følges op af yderligere 15-20 bævere til næste år.

Solen skinnede fra en krystalklar himmel, bladene dryssede stille til jorden i deres nye farver, og det var som om, naturen havde planlagt at byde velkommen på smukkeste vis. Efter mere end 2000 års fravær vendte bæveren tilbage til Sjælland, en begivenhed der langt fra var gået de lokale beboere næsen forbi. Bevæbnede med gummistøvler og kameraer var flere hundrede gæster mødt op for at følge den naturhistoriske begivenhed. Fra toppen af kirkebakken i Tibirke havde de åben udsigt over bævernes nye hjem i Holløse Bredning. Ikke mere end et fladt stykke land med en sø på størrelse med et par fodboldbaner og lav bevoksning af pil og ung birk. Det er her, bæverne skal blive sjællandske igen.

Arealet har tidligere været græsningsareal for køer og heste, men for nogle år siden opkøbte Skov- og Naturstyrelsen i Nordsjælland området og oversvømmede det for at rense det tilløbende vand fra Arresø. Og det er lykkedes, fortæller skovfoged i Skov- og Naturstyrelsen Niels Worm, der i 12 år har arbejdet på at få genudsat bævere på Sjælland.

– Vandet er rent nu, og her er optimale betingelser for bævere, bedre end der, hvor de kommer fra, fortæller han.

Teenageproblemer

Niels Worm er netop hjemvendt fra Tyskland, hvor han sammen med tyske skovfolk har indfanget den bæverfamilie, som nu danner spydspids for en sund bestand af bævere på Sjælland. Indfangningen foregår med fælder og net og er ikke helt ufarlig:

– Med det gebis, de har, kan de nemt bide en finger af, fortæller Niels Worm.

Oprindeligt var det planen at indføre op mod 20 bævere, men i Tyskland vil de kun af med så mange bævere på en sæson, og et lignende udsætningsprojekt i Holland stod forrest i køen. Derfor blev det kun til seks bævere, en far og en mor, en unge fra sidste år, og tre unger fra i år. Men i løbet af bævernes obligatoriske karantæne opdagede man en bændelorm i far bæver. Det kan være farligt for mennesker, og så måtte han blive hjemme i Tyskland. Og som om det ikke var nok, opstod der også familiegnidninger under opholdet i karantænen, hvor den ældste unge var lidt oppe at toppes med resten af familien. Det betød, at der måtte bygges en ungdomshybel, så den fik sin egen bolig i Holløse Bredning, et lille stykke fra sin mor og yngre søskende.

Teenageproblemer, som Niels Worm udtrykker det med et smil på læben.

Velkommen tilbage

Et grønt læskur er opstillet ved søens bred.

To mænd i grønt rører i et par suppegryder, og til trods for bragende solskin, er det ikke varmt. Mens miljøministeren taler til gæsterne, triller en pickup ned til søens bred. På ladet står bævernes store transportkasse af træ. Et par af skovens folk flytter kassen om bord i en lille båd, og hurtigt stimler gæsterne sammen i vandkanten. De fremmødte fotografer kæmper en hård kamp om at få et nærbillede af de store gnavere, da Niels Worm forsigtigt åbner lugen på klem.

Et glimt af pels og den karakteristiske hale, er hvad der er tid til, før Niels Worm lukker igen og sammen med mi-

Bæveren har ingen naturlige fjender i Danmark – og derfor forventer man, at bæverbestanden herhjemme over en tiårs periode vil vokse til ca. det tidobbelte af i dag.

. halvandet år. Bæveren får et kuld unger om året og får gennemsnitligt 1-3 unger pr. kuld. Bæveren naverfamilien og er dermed Europas største gnaver. Bæveren bliver gennemsnitligt 18-22 kg tung og ferskvand, og undersøgelser viser, at bæveren sjældent bevæger sig længere væk end fem meter fra lgår i føden. Bæveren er berømt for sine dæmninger, som den primært bygger for at beskytte sit bo.

nisteren kravler om bord i båden. På en lille ø midt i søen ligger bævernes nye hjem, som Skov- og Naturstyrelsen har bygget. Det er over en meter højt, ligner en stor bunke hø og er nemt at få øje på. På bæverøen inspicerer Niels Worm boet ganske kort, før kassen bliver sat i land og på plads. Så går lugen på kassen op, og den store bævermor lunter stille og roligt hen til det nye bo og forsvinder ind i sit nye hjem. Men ungerne vil ikke ud af kassen, og først da Niels Worm løfter i bagenden, tumler de lidt forvirrede ud, men et par sekunder senere er også de forsvundet ind i boet. Dermed siger Sjælland velkommen til en art, der ikke har haft sin gang på øen i flere tusinde år.

En behåret fisk

I 1999 satte Skov- og Naturstyrelsen 19 bævere ud i Vestjylland, og det har vist sig at blive en stor succes. Bæverne er sunde og raske, de har spredt sig fornuftigt, og der er stor interesse i befolkningen for dem.

Her ti år efter er bestanden på cirka 120 individer, og med deres ingeniøregenskaber har bæverne haft stor indvirkning på naturen i Vestjylland. Bæverne kan med deres små ommøbleringer i naturen skabe gode livsbetingelser for en lang række insekter, der igen gavner en lang række fugle.

– På den måde kan man godt sige, at der er en vis ræson i det, den laver, siger Niels Worm og fortsætter: – Uden menneskelig indvirkning, er det min overbevisning, at en bæverbestand i Danmark vil blive ca. ti gange større i løbet af ti år.

Bæverne har nemlig ingen naturlige fjender i Danmark, og grunden til, at bæverne oprindeligt uddøde i Danmark, er netop mennesker. Bæverne var tidligere et yndet jagtmål, altså dengang man jagede for mad og tøj, og ikke for sjov. Dels er bævere nemme at skyde, selv med bue og pil, dels er kødet næringsrigt, og endelig er pelsen rigtig god og tyk. Faktisk er der lige så mange hår på en kvadratcentimeter bæverpels, som der er på en hel fuldvoksen labrador.

– Ud over det, så betragtede den katolske kirke i gamle dage bæveren som en fisk, hvilket gjorde, at man måtte spise den i fasten, fortæller Niels Worm.

Hjemme i Holløse

Ni dage efter udsættelsen er Niels Worm igen taget ud på den lille bæverø i Holløse Bredning.

Nedtrådt græs, et par afgnavede pinde og lidt afføring fortæller, at bæverne er faldet godt til i deres nye hjem. Et par lyde fra boet indikerer, at besøget på øen har vækket beboerne, og et øjeblik efter stikker et lille behåret hoved snuden frem i vandindgangen til boet. De små øjne spejder nervøst op på land.

– Den skal nok lige se, hvad vi er for nogle størrelser, siger Niels Worm, mens han langsomt bakker væk.

– Men det er godt at se, at de har det godt, og at de er blevet i området – de kunne nemt være flyttet væk, og så ville vi ikke ane, hvor de var henne – men nu er de her, og så både kan og vil vi holde øje med dem, siger Niels Worm med sænket stemme.

Det er planen, at der næste efterår skal udsættes yderligere ca. 15-20 bævere i Nordsjælland.

TEMA

KLODENS RESSOURCER

RESSOURCER

SIDE 10

GRØNT FORBRUG

SIDE 12

FOTO: MIKKEL ØSTERGAARD/ZEBI

SKOVE

SIDE 14

VAND

SIDE 16

KLIMA OG MILJØ
AF ULF JOEL JENSEN

Et spørgsmål om at bruge klodens ressourcer fornuftigt

Med klimatopmødet COP15 vil hele verdens øjne være rettet mod Danmark og København i december. Hele verden vil diskutere klimaforandringer – og selvom vi er en lilleput i det store klimaregnskab, kan Danmark på mange områder være med til at vise vejen frem.

FOTO: ISTOCKPHOTO

Som værtsnation for FN's store klimakonference har vi i Danmark en unik mulighed for dels at markedsføre os som nation – og dels være med til at vise vejen frem i klimaarbejdet. Og med en mangeårig erfaring med miljøarbejde, har Danmark faktisk noget at byde ind med i en global kontekst. For klima og miljø hænger tæt sammen, forklarer Mette Lise Jensen fra Miljøstyrelsen:

– Klimaspørgsmålet handler naturligvis om udledning af CO_2 – men det er i sidste ende et spørgsmål om at forbruge klodens ressourcer på en fornuftig måde. Det handler om bæredygtighed og om bæredygtig og miljøeffektiv produktion – områder, hvor vi i Danmark godt kan bryste os af at være et foregangsland.

Globale sammenhænge

– Det er vigtigt at holde fast i, at forbrug og produktion ikke alene er lokale dagsordner – de er dele af en global sammenhæng, fordi vores forbrug i dag er strikket sammen af myriader af globale leverancer. Derfor bliver vi nødt til at tænke globalt – og det komplicerer naturligvis løsningerne, fortsætter Mette Lise Jensen.

Kompliceret, javel. Men langt fra uløselige. I Danmark har vi faktisk mange års erfaring med at arbejde med redskaber, der virker styrende for globale varekæder. Ét eksempel på dette er miljømærkerne.

– Blomstmærket og Svanemærket er gode eksempler på regionalt forankrede værktøjer, der virker globalt, fordi de stiller krav til hele produktionskæden og til hele slutproduktets livscyklus. Det har vi mange og gode erfaringer med i dansk og nordisk sammenhæng – og der har vi noget at byde ind med i en global kontekst, understreger Mette Lise Jensen.

Danmark i front

– Alene giver et enkelt miljømærke eller en ensom indsats naturligvis ikke svaret på alverdens problemer. Udfordringen er hele tiden at udvikle nye, smarte og miljøeffektive løsninger – og få kombineret hele instrumentbrættet af løsninger og virkemidler, både de hårde og de bløde. På den måde kan vi arbejde for en dematerialisering og effektivisering af vores store ressourcetræk i denne del af verdenen.

Et andet område, hvor vi i Danmark kan tillade os en vis stolthed og forvente, at udlandet vil lytte til vores erfaringer med interesse, er vores beskyttelse af drikkevandet og den regulering og overvågning, der skal beskytte vores grundvand. Mette Lise Jensen forklarer:

– Der er en vigtig CO_2-dimension i vores vandforbrug i Danmark, fordi vi ikke transporterer drikkevandet. Vi henter det så at sige op lige under fødderne på os – og drikker det direkte af hanen. Der er også et væsentligt ressourcespørgsmål i at passe på sit vand og udnytte det på en bæredygtig måde – og vi er blevet så gode til det, at vi i Danmark indtager en miljøteknologisk førerposition på vandområdet globalt set.

Afskovning er en stor klimasynder

Et tredje område, hvor dansk viden og erfaringer kan være med til at gøre en forskel i det globale klimaspørgsmål, er skovdriften.

Man mener, at helt op imod 20 procent af verdens samlede CO_2-udledninger stammer fra afskovning i troperne. Dermed kan ansvarlig skovforvaltning og bæredygtige globale forbrugsmønstre være en væsentlig faktor til at bekæmpe klimaforandringerne.

– Også på skovforvaltningsområdet indtager vi en førerposition i Danmark. For eksempel gennem vores arbejde for certificering af statsskovene og vores indsats for at få internationale regler for bæredygtig træproduktion, herunder krav til vores indkøb af træ. Men det er også vigtigt at pointere, at vi i Danmark slet ikke har de endegyldige svar på alle klimaspørgsmål. Vi har nogle styrker og erfaringer, som vi meget gerne deler med resten af verden. Og med klimatopmødet har vi alle tiders chance for at vise hele verden, hvor vi står stærkt, slutter Mette Lise Jensen.

COP15
COPENHAGEN

Læs mere

- På den officielle værtskabshjemmeside for FN's klimakonference cop15.dk kan du læse meget mere om klimakonferencen og den danske indsats for det globale klima.
- På Danmarks officielle hjemmeside denmark.dk kan du læse mere om Det Grønne Danmark – og om arbejdet for at mindske klimaforandringerne i dansk perspektiv.
- På Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside sns.dk kan du læse mere om skovforvaltning i Danmark – samt finde et link til Miljøministeriets store skovkonference under klimatopmødet Forest Day 3.
- På Miljøstyrelsens hjemmeside mst.dk kan du læse meget mere om arbejdet for at fremme grønt forbrug i Danmark.
- På ecoinnovation.dk kan du finde mere om miljøeffektiv produktion og eksport af miljøteknologi til udlandet.
- På By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside blst.dk kan du læse mere om arbejdet med at sikre det danske grundvand – nu og i fremtiden.

KLIMA OG MILJØ
AF JESPER HIMMELSTRUP

Frontfigur for det grønne forbrug

I Danmark er vi gode til grønt forbrug. Og grøn vækstøkonomi kan blive løsningen på globaliseringens udfordringer, men det stiller krav til både forbrugere, virksomheder og myndigheder, der bliver tvunget til at tænke i bæredygtigt forbrug og bedre og renere produktion.

Det globale samfund står foran store udfordringer. I 2050 vil der være ni milliarder mennesker på jorden, der alle vil have forventninger om øget velstand og velfærd. Samtidig peger mange eksperter på, at vi ikke har uanede ressourcer til disposition – at det globale forbrug allerede er ubæredygtigt, og at en generel ressourceknaphed vil høre til fremtidens udfordringer.

– Overgangen til grøn vækstøkonomi handler om at finde morgendagens løsninger på udfordringer. Vi skal producere og forbruge mere, men med mindre ressourceforbrug og mindre miljøpåvirkning, siger Espen Tind-Nordberg fra Miljøstyrelsens afdeling for Bæredygtigt forbrug og produktion.

I takt med at globaliseringsbølgen er skyllet ind over kloden de seneste årtier, er også ressource- og miljøpåvirkninger blevet mere globale. Og det kan aflæses i den form for klima- og miljøbevidsthed, som i øjeblikket er den fremherskende.

– I forbindelse med den første bølge af miljøbevidsthed, der opstod i 1970'erne, var det det nære miljø, der kom på dagsordenen. Den bølge, der skyller ind over os i disse år, handler om ansvaret for det globale miljø. De varer og tjenesteydelser, vi forbruger, har globale konsekvenser for miljøet, tilføjer Espen Tind-Nordberg.

Derfor udfører Miljøministeriet i dag en bred indsats for at fremme bæredygtigt forbrug og produktion.

– Det er vigtigt, at alle kan tage ansvar for den globale miljøudfordring. Miljøministeren er derfor meget optaget af at gøre det muligt for alle dele af samfundet at lægge skulder til og gøre en indsats, understreger han.

Gode til grønt forbrug

I Danmark er vi rigtig gode til det grønne forbrug. Vi har både de officielle miljømærker som Blomsten og Svanen, vi har økologimærket, vi har energimærkning og det danske pantsystem, og vi har mange andre ting, der skal gøre det nemmere at købe grønt. Men kan man overhovedet skubbe til forbrugernes vaner og indkøbsmønstre ad denne vej?

– Ja, det kan man med massiv oplysning og information omkring miljømærkerne, så vil forbrugerne også i større omfang vælge det. Men det gælder jo om at få nogle partnere til at spille med på den agenda, og her tænker vi specielt på detailhandelskæderne, der skal tilbyde og markedsføre det her de rigtige steder i butikkerne osv. I forhold til andre lande har Danmark et højt forbrug af energi og fødevarer, men de danske forbrugere er også nogle af de bedste i verden til grønt forbrug, siger Espen Tind-Nordberg.

Og det nytter faktisk, for vi er det land i verden, der har flest miljømærkelicenser. Tal fra Miljømærkning Danmark viser, at kendskabet til det oprindeligt nordiske miljømærke Svanen er over 90 procent, mens kendskabet til det europæiske miljømærke Blomsten er på 60 procent.

Vugge til vugge-perspektivet

Ikke kun de private forbrugere er med på beatet, når det gælder bæredygtigt forbrug – også en lang række virksomheder har kastet sig over den grønne tankegang. Hvilket på længere sigt er en altafgørende faktor.

– Virksomheder kan gøre en forskel i forbindelse med at gøre produktion og forbrug mere bæredygtigt. Den store udfordring ligger i at begrænse miljøpåvirkning i hele et produkts livscyklus, forklarer han.

Det kan blandt andet lade sig gøre med fx EMAS-certificering (Eco Management and Audit Scheme), som er EU's ordning for officielt anerkendt miljøledelse. Den betyder, at virksomheder og organisationer, der ønsker at lade sig EMAS-registrere, skal indføre miljøledelse, have en miljøpolitik og lave en offentlig tilgængelig miljøredegørelse.

For at minimere et produkts samlede

FOTO: ISTOCKPHOTO

miljøpåvirkning har de såkaldte livscyklusanalyser været centrale værktøjer for virksomheder og myndigheder. Set i lyset af fremtidig global ressourceknaphed, vil der være stigende behov for den måde at tænke på. Flere og flere lader sig inspirere af visioner om 100 procent genbrug og et affaldsfrit samfund. Det betyder, at vores produkter, transport, bygninger, byer og alt andet skal designes på en sådan måde, at det ikke skaber affald, men tværtimod skaber næringsstoffer til kommende produktioner og generationer. Hvor vi tidligere talte om fra vugge til grav, er visionen i dag, at forbrug og produktion skal ses i et vugge til vugge-perspektiv.

– Og for at give danske virksomheder en mulighed for at udvikle og producere teknologier, der kan være med til at skabe nye muligheder for forbrug og produktion, satser vi i Danmark bredt på innovation og udvikling af nye produkter, siger Espen Tind-Nordberg. Det sker blandt andet via vores miljøteknologiske handlingsplan, der handler om udvikling til at arbejde med miljøteknologi og ikke mindst Eco-design – et direktiv, der giver mulighed for at forbyde produkter på markedet, hvis de tilhører den ringeste miljøklasse (hvilket betyder, at blandt andet glødepæren langsomt forsvinder).

Det grønne lys

Sidste år offentliggjorde EU-Kommissionen et forslag til en handlingsplan for bæredygtigt forbrug og produktion. Det betød en lang række tiltag, der skal forbedre produkters miljøprofil, stimulere markedet for de bedste produkter og formindske miljøpåvirkningerne fra industrien.

Samtidig stiler kommissionen efter, at 50 procent af indkøbet i den offentlige sektor skal være grønt senest i 2010. Der er ingen tvivl om, at klimadagsordenen og det globale energiforbrug har fået topprioritet. Og derfor vil disse emner uden tvivl også blive endevendt på klimatopmødet i København, der bliver startskuddet til en langt bredere problemstilling, der skal løses; nemlig ressourceudfordringen og den tilhørende befolkningstilvækst.

Samtidig har den økonomiske krise skabt et historisk dyk i eksporten – og mange virksomheder flytter produktionen fra Danmark til dele af verden, hvor lønomkostningerne er mindre. Her kan produktionen af morgendagens løsninger og den grønne vækstøkonomi blive svaret på, hvad Danmark skal leve af i fremtiden.

– Mange lande har set det grønne lys og peger på grøn vækstøkonomi som løsningen. Og det vil være de lande der satser mest og bedst, der høster den største gevinst, siger Espen Tind-Nordberg.

Links:

Eco-innovation: http://www.ecoinnovation.dk
Emas: http://www.mst.dk/Erhverv/miljoeledelse+EMAS+miljloeoekonomistyring/EMAS/
Eco-design: www.ens.dk
Vugge til vugge: www.vuggetilvugge.dk
Miljømærkning Danmark: www.ecolabel.dk
Regeringens strategi for bæredygtig udvikling; Vækst med omtanke:
http://www.mim.dk/Nyheder/Pressemeddelelser/20090327_baeredygtighed.htm

AF JESPER ANDERSEN

Naturlig skov er god skov

De danske statsskove er på vej mod store forandringer. Hvor driften før var fokuseret på træproduktion, handler den nu lige så meget om at skabe rekreative åndehuller og bedre levevilkår for dyr og planter. Derfor drives skovene i dag efter andre og mere naturnære principper end for 25 år siden.

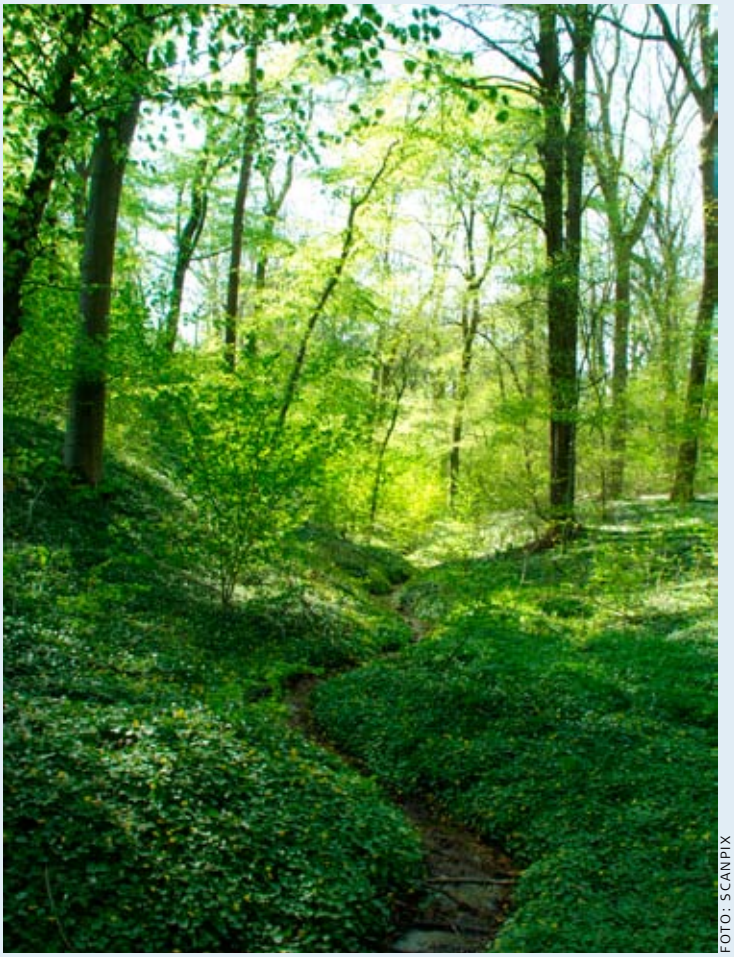

FOTO: SCANPIX

I dag vokser der skov på cirka 13 procent af Danmarks samlede areal. Men sådan var det ikke i stenalderen for 5-6.000 år siden. Bortset fra lidt begyndende skovrydning af stenalderfolk var vores land helt dækket af urskov. Traditionelle danske træarter som eg, lind, elm, ask og birk voksede side om side i skøn, selvsået uorden. Når gamle træer segnede om, blev de liggende, og skovens naturlige variation skabte optimale betingelser for et rigt og varieret dyreliv.

Men rydningen af naturskovene tog fart og fortsatte med varierende intensitet helt frem til 1800-tallet. Omkring år 1800 var de danske skove næsten væk og dækkede kun cirka 3 procent af landet. På omtrent samme tid mistede Danmark sin flåde til England, og det stod klart, at der ikke var træer nok i Danmark til at genopbygge en ny.

I 1805 vedtog man den første effektive skovlov i Danmark, der medførte, at størstedelen af den eksisterende skov blev bevaret. Loven blev også startskud til en lang række nye skovrejsningsprojekter.

De danske skove skal fordobles

Også nu om dage arbejder Skov- og Naturstyrelsen på at gøre det danske skovareal større. For i 1989 blev man i Folketinget enige om, at det skal fordobles inden for én skovgeneration – hvilket vil sige inden for de næste 80 til 100 år. Så ved udgangen af dette århundrede kan omtrent en fjerdedel af Danmark være dækket af skov.

Årsagerne til ønsket om mere skov er naturligvis nogle andre end for 200 år siden. I dag har vi ikke brug for krigsskibe af træ. Formålene er derimod at skabe mere natur og bedre betingelser for friluftsliv. Vi har også brug for at beskytte vores grundvand bedre og øge bindingen af den CO_2, vi udleder. Siden 1989 er det samlede danske skovareal i gennemsnit vokset med cirka 20 km^2 om året.

– Vi mærker et meget stort behov i befolkningen for mere natur. Hver gang vi rejser en ny skov, er det med stor succes. Der er ingen tvivl om, at danskerne ønsker og har brug for flere skove – især i nærheden af større byområder, siger Lars Trier, forstfuldmægtig i Skov- og Naturstyrelsen.

Naturnær skovdrift er vejen frem

En anden stor forandring er, at alle statsskovene nu drives efter helt anderledes principper end dem, vi har anvendt indtil for få år siden. Her blev skovene næsten udelukkende drevet og etableret med henblik på at producere mest mulig gavntræ. Baggrunden var naturligvis, at træ var en begrænset ressource, og det er den sådan set stadig: Danmark producerer kun cirka 25 procent af det træ, vi forbruger, mens resten importeres.

For at producere mest mulig gavntræ blev skovene overvejende drevet som rationelle plantager af ens og jævnaldrende træer. Rødgran blev den mest udbredte træart, fordi den klarede sig godt på sandede jorder, og fordi grantømmer gav den bedste pris. Af samme grund blev mange løvtræer på bedre jord også erstattet med gran.

Men nu går udviklingen den modsatte vej. I de kommende årtier vil løvtræer mange steder erstatte gran. Blandingen af de forskellige træarter gør skovene mere modstandsdygtige over for storme og skadedyrsangreb, og det forventes på længere sigt at gøre dem mere økonomisk rentable.

Naturnære skove egner sig også bedre til rekreative formål og har et langt mere varieret plante- og dyreliv end rent produktionsorienterede skove. Træerne får lov til at så sig selv. Gamle væltede træer vil blive liggende i skovbunden, hvilket især vil være til fordel for insekter og svampe. Der anvendes hverken kunstgødning eller sprøjtemidler. Træproduktion vil dog stadig være et væsentligt formål med statsskovenes drift, men den vil foregå under langt større hensyntagen til friluftsliv og naturens egne principper.

– Alle statsskovene er overgået til naturnær skovdrift, men vi går ikke ind og fælder, før de eksisterende skove er fældningsmodne. Det er for uøkonomisk. De gamle ensartede skove skal i stedet gradvist erstattes af naturnær skov. Visse steder kommer det dog til at gå hurtigere, fordi nogle af de indførte træarter er mere sårbare end vores egne træarter, siger Mads Jakobsen, specialkonsulent i Skov og Naturstyrelsen.

Løvskov beskytter grundvandet

Når Skov- og Naturstyrelsen etablerer nye rekreative statsskove tæt ved byerne, er finansieringen en af de største udfordringer. Men gennem økonomisk samarbejde med kommuner og vandværker er det alligevel lykkedes at skabe en række nye skove. Til gengæld for økonomisk støtte får kommunerne mere natur til deres borgere, mens vandværkerne opnår en bedre beskyttelse af lokalområdets grundvand.

Grundvandsbeskyttelse har i de senere år været et vigtigt argument for mere skovrejsning. Når man omlægger et stykke almindeligt landbrugsjord til naturnær skov, bliver der ikke længere brugt kunstgødning og pesticider i området. Efter en årrække virker drænrørene i området heller ikke mere, fordi træernes rødder har ødelagt dem. I stedet siver meget af regnvandet langsomt ned i jorden og bliver til nyt, rent grundvand.

Det meste af Danmarks grundvand dannes i vinterhalvåret, og derfor får man mere grundvand ud af at plante løvtræer. For de taber deres blade om vinteren og lader mere regnvand passere direkte ned på jorden. I nåleskove bliver en stor del af regnvandet hængende i trækronerne og fordamper igen uden at nå jorden. Denne "paraply-effekt" er endnu en årsag til, at Skov- og Naturstyrelsen nu planter langt flere løvtræer end nåletræer.

FOTO: MIKKEL ØSTERGAARD

Mindre CO_2

Ved plantning af 1 hektar løvskov (100x100 meter) bindes der cirka 10 tons CO_2 om året i de 100 år, det tager skoven at vokse op. Det svarer til én gennemsnitsdanskers årlige CO_2-udledning.

Renere grundvand

1 hektar løvskov danner cirka 1.500 m^3 rent grundvand om året. Det svarer til 10 husstandes årlige vandforbrug.

Grønne områder øger vores sundhed

Videnskabelige undersøgelser viser, at jo tættere mennesker bor på naturområder, jo mere bevæger de sig ud i dem. Desuden har ophold i naturen en forebyggende effekt på fx stress og kredsløbssygdomme. En større undersøgelse af den engelske befolkning har for nyligt påvist, at adgang til grønne områder giver længere levetid.

KLIMA OG MILJØ
AF ULF JOEL JENSEN

Rent vand – helt naturligt

I Danmark har vi en mangeårig tradition for at beskytte og udnytte grundvandet, og stort set hele den danske drikkevandsforsyning bliver dækket af grundvandet. Det har givet os en global førerposition på området.

FOTO: SCANPIX

Skål!

Når du åbner for hanen og lader vandet løbe ned i dit glas, kan vandet, du drikker, være helt op til 1.000 år gammelt. Men det afhænger af, hvor du bor: Andre steder i landet er regnvandet bare nogle enkelte år om at sive ned til grundvandsmagasinerne – og derfra retur via brøndboringer og i sidste ende gennem din vandhane.

– Det er alt sammen et spørgsmål om geologi. Vi bor i en del af verden, hvor der over året er mere regn, end der er fordampning. Derfor siver det overskydende vand ned gennem de forskellige jordlag til de lag, der kan rumme grundvandet. Nogle steder i Jylland indvinder man grundvand helt ned fra 200 meters dybde – og der har vandet været mange år undervejs. Andre steder ligger det meget tættere på overfladen. Og hér vil grundvandsmagasinerne også være meget mere udsatte for menneskelig forurening, forklarer Thomas Hansen fra By- og Landskabsstyrelsen.

Naturlig rensning

Netop fordi vandets rejse fra overfladen til grundvandet sine steder er så langsom, er vi i stand til at hente helt rent vand op fra undergrunden – og på det nærmeste bruge det direkte i vandforsyningen, forklarer Thomas Hansen:

– Mange steder i landet er grundvandsmagasinerne beskyttet af ovenliggende lerlag. Der sker en simpel kemisk og biologisk rensning af vandet i de lerlag, det passerer igennem, og derfor er vandet rent, når det når grundvandet.

Der er altså meget af det – og det er mange steder godt beskyttet af naturen. Alligevel er grundvandet noget, der bruges mange ressourcer på at beskytte og værne om.

– Jeg tror, de fleste er enige om fornuften i det, men i sidste ende er det naturligvis en politisk beslutning, at vi i Danmark har et generelt princip om, at drikkevandsforsyningen skal være baseret på rent grundvand. Vi står ikke alene med den holdning – EU's Vandrammedirektiv slår også fast, at medlemsstaterne er forpligtet til at beskytte grundvandet for at reducere den efterfølgende rensning. Men i Danmark har vi nok været mere målrettede i vores arbejde med grundvandet end så mange andre steder, siger Thomas Hansen.

Ud over de åbenlyse miljøgevinster, der ligger i at spare på den kemiske rensning af drikkevandet – og at udnytte vandet lokalt, så man undgår at skulle transportere drikkevand over lange afstande, så er der også andre fordele, fortæller Thomas Hansen:

– Mellem 98 og 99 procent af den danske vandforsyning baserer sig på rent drikkevand. Og det giver en meget stor sikkerhed i forsyningen, at vi ved at holde vores grundvandsressource på et fornuftigt niveau kan få vand af meget høj kvalitet til hele befolkningen med en simpel, afsluttende rensningsproces.

Systematisk kortlægning

Den danske lovgivning understøtter princippet om at drikkevandsforsyningen skal basere sig på rent grundvand. Det gælder fx miljøbeskyttelsesloven og vandforsyningsloven. Senest har regeringens udspil Grøn Vækst også fokus på grundvandets kvalitet. Grøn Vækst indeholder bl.a. krav om øget beskyttelse mod pesticider med udvidede sprøjtefrie zoner omkring de almene vandforsyningsboringer.

– I Danmark har vi iværksat en systematisk og meget grundig kortlægning af grundvandet, så vi er i stand til at udpege de områder med særlige drikkevandsinteresser, der er særligt sårbare overfor forurening. Det betyder, at man i planlægningen kan tage højde for, hvilken beskyttelse, der konkret er brug for i et givet område. Selve kortlægningen er en statslig opgave, som varetages af miljøcentrene, mens beskyttelsesindsatsen er et kommunalt anliggende. Så der er et tæt samarbejde mellem myndighederne på grundvandsområdet, forklarer Thomas Hansen.

Eksport af viden og teknologi

Med den mangeårige tradition og systematisk videnopbygning er det ikke for meget at postulere, at vi i Danmark er eksperter på grundvandsområdet. Med Thomas Hansens ord er vi som nation meget målrettede i arbejdet med at beskytte grundvandet – og arbejdet bærer frugt: Grundvandsforsyningen er så tæt på at dække hele vores forbrug af drikkevand herhjemme, som man nærmest kan komme.

Derfor er det også nærliggende at spekulere i, om vores viden kan eksporteres – og dermed hjælpe andre nationer til en mere bæredygtig vandforsyning.

– Det er der slet ingen tvivl om, at vi kan og i meget høj grad også gør, siger Thomas Hansen og fortsætter:

– På grund af vores geologi identificerer og kortlægger vi selv meget små grundvandsmagasiner, mens man mange steder i udlandet blot udnytter de helt store grundvandsforekomster – og supplerer med renset overfladevand fra fx søer og floder. Der kan vi eksportere både metoder og teknologi til kortlægningsbrug.

– Men også omkring lovgivningen er vi meget langt fremme med en lovgivning som understøtter beskyttelsen og udnyttelsen af grundvandet. Og det kan andre lande jo også lade sig inspirere af. Et fint eksempel er vandafledningsafgiften i Danmark. Selvom vi har gode forekomster af tilgængeligt grundvand, så bruger vi afgifterne til at mindske forbruget. Og det er en meget effektiv metode, som giver en hurtig tilpasning, slutter Thomas Hansen.

65.000

GRUNDE TIL BEDRE KEMI

FOTO: ISTOCKPHOTO

Der er cirka 65.000 toårige børn i Danmark, og de spiller hovedrollen i en ny kampagne fra Miljøstyrelsen. Formålet er at hjælpe småbørnsforældre med at styre uden om farlige stoffer i fx beklædning, plejeprodukter og fødevarer.

FOTO: ISTOCKPHOTO

Når lille Bertram på to år har været i bad, smører hans betænksomme forældre ham ind i velduftende hudcreme. Men det kan godt være, de i virkeligheden gør ham en bjørnetjeneste. I hvert fald hvis cremen indeholder propyl- eller butylparaben, der er under mistanke for at virke hormonforstyrrende.

Hudcreme er ikke Bertrams eneste problem. For han har en adfærd og størrelse, der gør ham særligt udsat over for de kemikalier, der findes i hans omgivelser. Fx spiser han to til fem gange mere mad end voksne set i forhold til hans kropsvægt. Han undersøger også mange ting ved at putte dem i munden, og han er stor nok til at udforske verden på egen hånd.

Det betyder, at Bertram – og alle andre børn i toårsalderen – tilhører en mere udsat gruppe end større børn og voksne. Derfor er det særlig vigtigt at beskytte dem mod sundhedsskadelige påvirkninger fra kemiske stoffer, og det gør Miljøstyrelsen nu noget ved.

Cocktails er ikke for børn

Kampagnen "65.000 grunde til bedre kemi" skal gøre det lettere for småbørnsforældre at fjerne problematiske stoffer fra børnenes daglige miljø. Den er baseret på resultater fra en stor undersøgelse udført af Miljøstyrelsen i 2008 og 2009.

Her undersøgte man for første gang i hvilket omfang toårige blev udsat for en række hormonforstyrrende stoffer i løbet af et typisk døgn. Der blev fokuseret på den såkaldte cocktaileffekt, hvor man undersøger samspillet mellem forskellige stoffer. Hver for sig udgør stofferne måske ikke nogen trussel mod småbørnenes hormonbalance, men når de udsættes for flere stoffer på samme tid, øges risikoen for effekter. Tre grupper af stoffer tegner sig for den største risiko:

- PCB'er har været forbudt siden 1986, men findes i boliger, der er bygget eller renoveret mellem 1950 og 1976. Primært i bløde fuger og lim til termovinduer. Miljøstyrelsens undersøgelse viste desuden, at småbørnene også udsættes for PCB'er gennem fødevarer i mængder, der kan udgøre en risiko.
- Parabener bruges som konserveringsmiddel i sæber, cremer og andre plejeprodukter. Fire parabener mistænkes for at være hormonforstyrrende. Det drejer sig om methyl-, ethyl-, butyl- og propylparaben. Miljøstyrelsens undersøgelse har dog kun fokuseret på butyl- og propylparaben, da der eksisterer mest dokumentation for disse to stoffers effekter. Parabener optages gennem huden, men det vides endnu ikke i hvilket omfang. Industrien har i årevis lovet undersøgelser af risikoen for brug af parabener i kosmetik. Men dokumentationen er endnu ikke sendt til EU's Videnskabelige Komité. Et uddrag af undersøgelsen er dog fremlagt.
- Ftalater anvendes primært til blødgøring af PVC-plast. Det er bevist, at nogle ftalater er hormonforstyrrende, mens andre ikke er det. En række af dem er stadig under mistanke. De farligste er DEHP, DBP, DIBP og BBP. Tre af dem, DEHP, DBP og BBP, har været forbudt i legetøj og småbørnsartikler siden 2007.

Børneliv under lup

Undersøgelsen af de toåriges dagligdag fokuserede på 17 mistænkte stoffer fordelt på 12 produktgrupper. Fx jakker, gummitræsko, sutter, sæbeemballage i sjove figurer, bamser, bleer, solcreme og

sengetøj. Flere af de udvalgte produkter viste sig at indeholde hormonforstyrrende stoffer. En enkelt af de analyserede gummitræsko afgav så store mængder af en ftalat, at Miljøstyrelsen greb ind og fik stoppet salget. Foruden de udvalgte produkter blev også børnenes fødevarer og indeklima undersøgt. Blandt hovedkonklusionerne var:

– Hormonforstyrrende stoffer kan udgøre en risiko for børn i toårsalderen
– Små børn risikerer især indvirkning på deres hormonsystem fra fødevarer, indeluft og støv
– I fødevarer er det ftalaten DBP, dioxiner og dioxinlignende PCB'er, der kan udgøre en risiko
– I fugtigheds- og solcremer er det butyl- og propylparaben, der kan udgøre en risiko for toårige
– Det er vigtigt at sørge for et godt indeklima ved at lufte ud og gøre rent
– Produkter med højt indhold af hormonforstyrrende stoffer kan have stor betydning for det enkelte barns samlede udsættelse for kemikalier. Det gælder fx gummitræsko, der indeholder DBP.

Kampagnen giver en række gode råd om, hvordan man generelt mindsker børnenes risiko for kontakt med stoffer, der mistænkes for at være hormonforstyrrende.

Der kan dog ikke laves positivlister over sikre produkter på grund af den hastige markedsudvikling. Hele tiden bliver produkter introduceret, udfaset eller ændret i deres sammensætning. Derfor vurderer Miljøstyrelsen, at det i øjeblikket er mere effektivt at bejle til forældrenes fornuft, så de begrænser anvendelsen af kemiske stoffer, hvor det er muligt.

Kampagnens råd om bedre kemi for småbørn

- Sørg for et godt indeklima – luft ud, og gør rent
- Server varieret mad, og brug egnet køkkengrej
- Køb svanemærkede plejeprodukter
- Køb plejeprodukter uden parfume
- Undgå de farligste ftalater
- Vask nye produkter før brug
- Smid gammelt blødt plastlegetøj ud
- Køb CE-mærket og uparfumeret legetøj

Hvad er hormonforstyrrende stoffer?

Hormonforstyrrelser opstår, når en organisme udsættes for stoffer, der minder om eller påvirker dens egne signalstoffer. Hos dyr har man set, at hormonforstyrrelser på følsomme tidspunkter i udviklingen fx kan føre til nedsat fertilitet og for tidlig pubertet.

Vil du vide mere?

På hjemmesiden www.65000.dk kan man læse mere om kampagnen og undersøgelsen bag.

Den jyske vildlaks er reddet

For blot ti år siden troede de fleste, at den oprindelige jyske vildlaks var nærmest uddød. Derfor iværksatte Skov- og Naturstyrelsen en lang række tiltag, der førte til den nationale forvaltningsplan for laks. Det har betydet, at fiskene nu igen boltrer sig som aldrig før, og at de jyske vandløb er blevet et sandt mekka for lystfiskere på jagt efter den oprindelige vildlaks.

I slutningen af forrige årtusinde så det rigtig skidt ud, og ikke mange troede på, at den oprindelige jyske vildlaks ville overleve. Hvis den da ikke allerede var uddød. Men i 1999-2000 blev man klar over, at der var rester af de oprindelige laks tilbage i nogle af de sydvestjyske vandløb. Og det blev starten på et sandt lakseeventyr.

– Indtil da havde vi sådan set bare "forurenet" vandløbene med genetisk fremmede laks fra eksempelvis Skotland, Irland og Sverige, men de slog ikke rigtig an. De kunne ikke tilpasse sig de forhold, vi har i Vestjylland, så de kom ind i vandløbene på de forkerte tidspunkter og gydede på de forkerte tidspunkter, fortæller biolog Jan Steinbring Jensen fra Skov- og Naturstyrelsen.

Derfor stoppede man udsætningerne, da man fandt ud af, at der var rester af den oprindelige laks tilbage i fire jyske vandløb: Skjern Å, Varde Å, Ribe Å og Storåen. Og et storstilet arbejde med at indfange laksene blev gennemført. Det betød, at de fire laksestammer blev separeret og derefter opdrættet hos Dansk Center for Vildlaks.

– Vi troede jo, at de oprindelige laks var uddøde, så der måtte gøres noget. I dag kan vi fylde de fire vandløb med alle de laks, vi vil, af naturlig oprindelse. Så den jyske laks er reddet, jubler Jan Steinbring Jensen.

Og da man først havde fået styr på bestandene, begyndte man at se på årsagen til, hvorfor laksen ikke havde haft det så godt.

Årsag: Dårlige vandløb

Laksen bliver født i ferskvand og opholder sig her de første års tid. Derefter begynder den sin vandring mod Atlanterhavet, hvor den opholder sig i flere år, inden den vender tilbage for at gyde. Og laksen er faktisk i stand til at finde tilbage til akkurat det vandløb, den er født i – helt præcis hvordan, ved man ikke, men dens lugte- og smagssans spiller, sammen med jordens magnetfelt og havstrømme, en vigtig faktor.

Og laksen stiller store krav til vandløbets miljøtilstand og fysiske forhold. Blandt andet skal der være rigeligt med rent og iltrigt vand, en frisk vandstrøm og masser af rent grus og sten, som laksene kan lægge sine æg i. Og som en af-

Den jyske vildlaks

I begyndelsen af december indtager den oprindelige jyske laks gydepladserne i åen. Den har opholdt sig i farvandet mellem Færøerne og Island og har vokset sig stor på en diæt af krebsdyr, blæksprutter og småfisk som sild og brisling.

På bare tre år i havet har den øget sin længde fra 15 cm til ca. 1 m og en vægt på godt 10 kg. I sjældnere tilfælde bliver laksen længere i havet og kan for hannernes vedkommende nå en imponerende længde på 150 cm og veje 45 kg, mens hunnerne bliver op til 120 cm og kan veje 20 kg. Den største laks, der er fanget herhjemme, vejede 26,5 kg.

Laksen er opført på EU's habitatdirektiv, så den er fredet. Den jyske vildlaks er den sidste stamme af den europæiske lavlandslaks, som har eksisteret siden istiden, mens de skotske og de norske laks stammer fra den europæiske højlandslaks.

FOTO: THOMAS WEIERGANG

FOTO: SCANPIX

gørende forudsætning skal laksen have fri adgang til gydeområderne ude fra havet.

Forudsætninger, som på daværende tidspunkt ikke fandtes i de jyske vandløb.

– Vi har virkelig været hårde ved vores vandløb. De var spærret ved møller, dambrug og kraftværker, så laksen ikke kunne komme op og gyde ad naturlig vej. Og så har der været problemer med dårlig vandkvalitet, fordi vi blandt andet har rettet vandløbene ud, gravet dem op, fjernet en masse gydegrus og foretaget en hårdhændet vandløbsvedligeholdelse. Det er den del af arbejdet, som vi nu er i gang med at udbedre sammen med en forbedret spildevandsrensning over de sidste årtier, forklarer Jan Steinbring Jensen.

Og den omfattende indsats har allerede sat sine spor i de jyske vandløb. Alene i Skjern Å er der i år fanget næsten 1.000 laks.

– Nu ser det rigtig godt ud, og i løbet af fire-fem år har vi forhåbentlig genetableret naturen så meget, at der er grundlag for, at vi kan få nogle bæredygtige bestande af laks, der kan klare sig ved egen hjælp. Målsætningen er, at mindst 1.000 gydemodne laks, som er produceret ad naturlig vej, skal trække ind i vandløbene. Men potentialet er meget større, så der bliver noget at fiske på, understreger Jan Steinbring Jensen.

Sjovere at fiske laks

Ud over at være biolog, er Jan Steinbring Jensen også passioneret lystfisker. Og at der allerede nu er "noget at fiske på", mærker han tydeligt i lystfiskermiljøet omkring de jyske vandløb, der også bliver besøgt af nordmænd og svenskere, som allerede, når sæsonen begynder i april, står klar med deres grej langs vandløbenes bredder.

– Når vi når hen i slutningen af marts måned, så begynder de fleste at ryste lidt på hænderne. Grejet bliver poleret, og der bliver planlagt, hvor man skal hen. Og 1. april kan vi se, at der er rigtig mange ude ved åerne, fortæller Jan Steinbring Jensen.

Og der er tilsyneladende noget helt specielt ved det at få en blank opgangslaks på krogen.

– Det er en fantastisk oplevelse, som ikke slås af noget som helst andet. For det første er de relativt svære at fange, og når man endelig har én på krogen, så er der ikke noget, der kæmper vildere end den. Det stiller store krav til både fiskeren og hans grej, siger han.

Årsagen er, at laksen ikke tager føde til sig, når den står i ferskvand. Den passer sit territorium og gør klar til at gyde i starten af december. Der er det, man kan få den på krogen, hvis man er heldig og tirrer den nok.

– Hvis man så kan præsentere noget agn, så slår de ud efter den og bider efter den. Et rigtig godt tidspunkt at fiske laks på er, når det regner, fordi deres trækinstinkt bliver vækket. Så trækker fiskene ind i vandløbene. Når det så bliver tørvejr igen, og vandstanden begynder at falde, så bliver det ekstra trangt for dem, og så bliver de endnu mere irritable og aggressive, siger Jan Steinbring Jensen.

Og laksen kan man fange hele sæsonen, men de største og flotteste fisk fanger man i april og maj måned, for det er dem, der trækker først ind. I år er der fanget en ordentlig krabat på 21,4 kg, og desuden er der både i Storåen og i Skjern Å fanget laks på over 20 kg og rigtig mange store laks over 10 kg.

– Det er år siden, der er fanget laks på over 20 kg herhjemme i Danmark, understreger Jan Steinbring Jensen, der allerede nu glæder sig til april næste år.

– Det er blevet noget sjovere at være lakse-lystfisker i dag, end det var for bare nogle få år siden, siger han.

AF BIRGITTE SVENNEVIG · FOTO: TOMAS BERTELSEN

Det er onsdag morgen. Duggen ligger tungt, og træernes sidste blade daler stille ned over skovstien. Møffende og puffende kommer 23 børn marcherende hen ad den bugtende skovsti. Det er børnehaveklassen fra Vedbæk Skole, og de er på vej til matematik.

Folkeskolen flytter ud

Bettina Lerches børnehaveklasse fra Vedbæk Skole er en af de efterhånden mange skoleklasser, der går i udeskole. Det vil sige, at klassen jævnligt flytter undervisningen ud i skoven. Dansk, matematik, engelsk, fysik – alle traditionelle skolefag kan flyttes ud i det fri, og det er der mange fordele ved, mener Bettina.

Det er andet år, hun har udeskole med en børnehaveklasse, og erfaringerne har hele vejen igennem været meget positive. Mens børnene starter skoledagen med et kvarters frikvarter under de fældende løvtræer, fortæller hun:

– Da vi evaluerede sidste års udeskole, så vi, at de bogligt svage børn havde klaret sig godt, og det tror vi bl.a. skyldtes udeskolen.

Plads til at lære på forskellige måder

Hvorfor det er sådan, har Bettina ikke nogen entydig forklaring på, men hun er overbevist om, at alle børns motivation for at lære og deres evne til at koncentrere sig, skærpes, når de er i udeskole.

– Her er højere til loftet, og de kan bevæge deres kroppe. Det betyder glæde, og det motiverer dem til at lære.

Et andet stort plus ved udeskolen er, at den giver plads til at lære på flere forskellige måder. Når Bettina tænker tilbage på sin egen skoletid, kan hun udmærket huske, hvor svært det kunne være at sidde helt musestille i et lille klasseværelse og høre efter. Dengang gjorde skolerne sig ikke overvældende mange overvejelser om såkaldte læringsstile, men i dag arbejder mange skoler med, at børn har forskellige måder at tilegne sig lærdom på.

– Udeskole giver også plads til de børn, der lærer bedre ved at se, ved at røre eller ved at gøre.

i skoven

Nogle lærer måske bedst tallet fire ved at se det på et stykke papir, andre ved at røre ved fire grankogler og atter andre ved at skulle finde fire kviste i skovbunden.

Regn er ikke et problem

Det er tid at starte dagens undervisning, og Bettina klapper børnene til samling. En efter en flokkes de om læreren og klapper med, indtil alle er der, og Bettina giver sig til at forklare dagens første matematikopgave.

Børnene skal danne par med deres faste makker og sammen gå på jagt efter tal, der er hængt op i træerne. To og to løber de små nu ud i terrænet, og de er fokuserede og koncentrerede om opgaven. Mange har smidt jakkerne og løber rundt i overtræksbukser, sweater og hue. I dag regner det ikke, men selvom det havde regnet – også selvom det havde stået ned i stænger – var udeskolen ikke blevet aflyst.

– Når vi har det rigtige tøj på, er regn ikke noget problem. Der er dog en enkelt ting, vi ikke kan: Vi kan ikke arbejde med papir og blyant, men ellers gør regn ikke nogen forskel for os, fortæller Bettina Lerche.

Dagens matematikopgaver

Tælle usynlige klemmer

Mellem to træer er en snor spændt ud og der er sat klemmer på snoren. Et barn får bind for øjnene og skal af sin makker føres langs med snoren. Det blindede barn skal mærke efter klemmerne på snoren og tælle dem.

Formål: At lære at tælle ved at røre ved tingene. At styrke tillidsforholdet børnene imellem.

Finde tal i træerne

I træerne er ophængt laminerede skilte med tallene 1-12. Børnene er sammen to og to og kaster to store terninger, de selv har lavet. Det antal øjne, som terningerne viser, skal tælles og børnene skal nu finde det tal i skoven.

Formål: At lære at tælle, at lægge sammen og at lære talsymbolerne. At skabe gode samarbejdsvaner.

Hop et tal

To og to arbejder børnene med en terning. Det ene barn kaster terningen, tæller øjnene og skal nu sige til det andet barn, at det skal hoppe, kravle, krabbe, hinke det antal gange, som øjnene på terningen viser. Bagefter bytter børnene.

Formål: At lære at tælle ved at gøre tingene. At skabe gode samarbejdsvaner.

Find 1,2,3,4 ting i skoven

På et bord står fire kurve, der indeholder en svamp, et stykke råddent bark, en klump mos og en bog (frø fra bøgetræ). Børnene skal nu parvis kigge på tingene og de tal, der står sammen med tingene og herefter skal de finde 1 svamp, 2 stykker råddent træ, 3 klumper mos og 4 bog.

Formål: At lære at tælle og at lære talsymbolerne. At skabe gode samarbejdsevner.

Skoler kan få egen skoleskov

Danske skoleklasser kan selvfølgelig altid færdes frit i offentlige skove, men skolerne kan også få deres egen skoleskov – et område, som stilles til rådighed af en skovejer. Skoleskoven drives som resten af skoven, men skolen har lov til at bruge området lige så tit den vil. Skovejeren er ofte Skov & Naturstyrelsen, men kan også være kommunal eller privat. Statsskove står altid til skolernes rådighed, mens der skal indhentes tilladelse og aftales betingelser med de privatejede skove.

Der findes ca. 50 skoleskove i dag, og på skoveniskolen.dk kan man hente mere inspiration og gode råd til at starte en ny skoleskov.

skoveniskolen.dk er et samarbejde mellem Skov- og Naturstyrelsen, Undervisningsministeriet, Dansk Skovforening, Friluftsrådet og informationssamarbejdet Træ Er Miljø.

Udeskoler er populære

Der findes ca. 90 udeskoler i Danmark – det vil sige skoler, der regelmæssigt flytter undervisningen ud i naturen og skolens nære omgivelser.

God til ulækre insekter

Udeskolen er ifølge Bettina Lerche og klassens pædagog Sanne Jønsson et fortrinligt sted at lære folkeskolens traditionelle fag. Men det er også et godt sted at give børnene en anderledes mulighed for at være gode til noget.

– De, der ikke er så gode til det boglige, er gode til noget andet, når vi kommer herud. Vi har fx haft en pige, der var vildt god til at røre ved ulækre insekter, og det gav hende en særlig social status blandt børnene. Det er godt for alle børn at have noget, som de er gode til, og som de andre ser op til, mener Bettina Lerche.

De 23 børn har arbejdet koncentreret i dag, og kl. 10.15 er det første makkerpar færdig med den sidste af dagens fire matematikopgaver. De får lov at lege, og hurtigt slutter resten af flokken sig til dem. Nogle balancerer på en væltet træstamme. Nogle gynger under et stort bøgetræ. Nogle har fundet en hule, og nogle graver i en forladt bålplads.

Når børnene kommer tilbage til klasselokalet på Vedbæk Skole, skal de bruge den sidste time på at lave logbog over dagens aktiviteter. De tegner en tegning og skriver måske et enkelt ord og nogle tal. Med tiden vil deres logbog vokse til en journal over et helt års leg og læring i skoven.

Men inden da skal der spises madpakker. Appetitten fejler absolut ikke noget, og madkasserne tømmes hurtigt.

Kl. 11.30 pakker klassen sammen, og igen kan man se 23 børn begive sig hen ad skovstien, nu blot i den modsatte retning.

Men næste onsdag kommer de igen.

Skræddersyet undervisning til skovglade elever

Alle skolefalg kan læres i en skov. Det er påstanden på skoveniskolen.dk, der indeholder ideer til undervisningsmateriale til alle grundskolens fag og klassetrin og til alle årstider. Også fag som matematik, musik, dansk og engelsk kan flyttes ud i skoven. Eleverne kan fx lære at måle højden på et træ, lege huskespil med ting fra skoven, lave et bål efter instruktion på engelsk eller snitte en fløjte og spille på den.

Designet til at slå ihjel

Vi kan dårligt leve vores moderne liv uden dem. Samtidig kan de være yderst farlige for netop vores liv og helbred, hvis vi ikke passer på. Nu træder EU's harmoniserede regler for biocider i kraft – og det er entydigt i forbrugernes interesse.

De er nærmest overalt.

I rottegifte og myggespray, i konserverings- og træbeskyttelsesmidler, i rengøringsmidler, hygiejneprodukter, bundmaling og selv i balsameringsvæsker. Vi taler biocider – kemiske stoffer, der er designet til at slå forskellige organismer ihjel. I grunden ikke nogen særlig behagelig tanke, og spørger man Miljøstyrelsen, lyder deres første råd faktisk også "brug midlerne med omtanke":

– Man skal huske på, at biocidmidler er fremstillet til at bekæmpe levende organismer. Derfor kan de i sagens natur aldrig være helt ufarlige – og derfor skal man også altid overveje, om man kan klare det problem, man vil anvende biocidmidlet til, på andre måder, indleder Anne Munch Christensen fra Miljøstyrelsen.

Når det så er sagt, skal det også med, at biociderne i mange sammenhænge er blevet uundværlige. Nogle hæmmer bakterievækst, andre konserverer ved at modarbejde mikrobiel vækst – nogle tredje dræber mus, rotter og insekter. Som nævnt: Uundværlige – men samtidig også stoffer, der skal anvendes og håndteres med omtanke.

Risikovurdering er hovedformålet

Det er ret præcist også tanken bag EU's biociddirektiv. Et direktiv, som faktisk blev vedtaget helt tilbage i 1998, men først nu er ved at blive foldet ud i medlemslandene. Et af biociddirektivets hovedformål er nemlig at sikre, at de tilladte midler ikke er skadelige for sundhed og miljø – forudsat de anvendes efter anvisningen angivet på etiketten. Anne Munch Christensen:

– Det er klart, at et stof, der er fremstillet med det ene formål at bekæmpe – ofte ved at slå noget levende ihjel også kan være farligt for os mennesker og for det omgivende miljø, hvis man fx anvender det i for store mængder. De her stoffer kan i princippet have alle mulige miljø- og sundhedsfarlige virkninger: De kan være allergifremkaldende, de kan være giftige over for dyr i den danske natur eller ophobes i naturen.

– Men i og med at aktivstoffet er optaget på en positivliste, og direktivet dikterer, at der skal foretages en risikovurdering for miljø og sundhed, før et biocid kan godkendes til markedsføring i EU, så sikrer vi også, at der ikke er en uacceptabel fare for hverken mennesker eller natur, når blot anvisningerne på etiketten bliver fulgt.

I dag er der omkring 300 produkter, der er godkendt efter danske regler. Men når direktivet er fuldt udfoldet i ca. 2014, regner man med, at der vil være mindst 2.000 produkter, som er godkendt til markedsføring – og nogle af disse vil vel at mærke kunne findes i mange, mange flere forskellige varer. Således kan det samme godkendte biocid let være at finde som f.eks. konserveringsmiddel i flere forskellige rengøringsprodukter.

Gradvis overgang

Biociddirektivet har været en del år undervejs. Som nævnt blev det vedtaget i EU for mere end 11 år siden, men først nu er den egentlige implementering gået i gang. Den strækker sig til gengæld over en næsten tilsvarende lang årrække, forklarer Anne Munch Christensen:

– De mellemliggende år fra vedtagelsen til i dag er gået med at vurdere de forskellige aktivstoffer, der ønskes benyttet i biocidmidler. Når først stofferne er vurderet og optaget på en positivliste, får virksomhederne en frist på ca. to år til at forberede en ansøgning om tilladelse til at markedsføre deres produkt.

– Det er dels af hensyn til virksomhedernes planlægning i forhold til markedsføring og økonomi, men også fordi der følger nogle ret store krav om dokumentation med. Den første frist for ansøgning om godkendelse var i januar i år – og i løbet af de næste år er der rigtigt mange virksomheder, som skal til at søge tilladelse. Men fordi der er forberedelsestid til virksomheder samt selve perioden, mens den nationale vurdering foretages, kommer der til at gå flere år, før alle biocidprodukter er vurderet, siger hun – og understreger, at direktivet i sidste ende vil være en stor for-

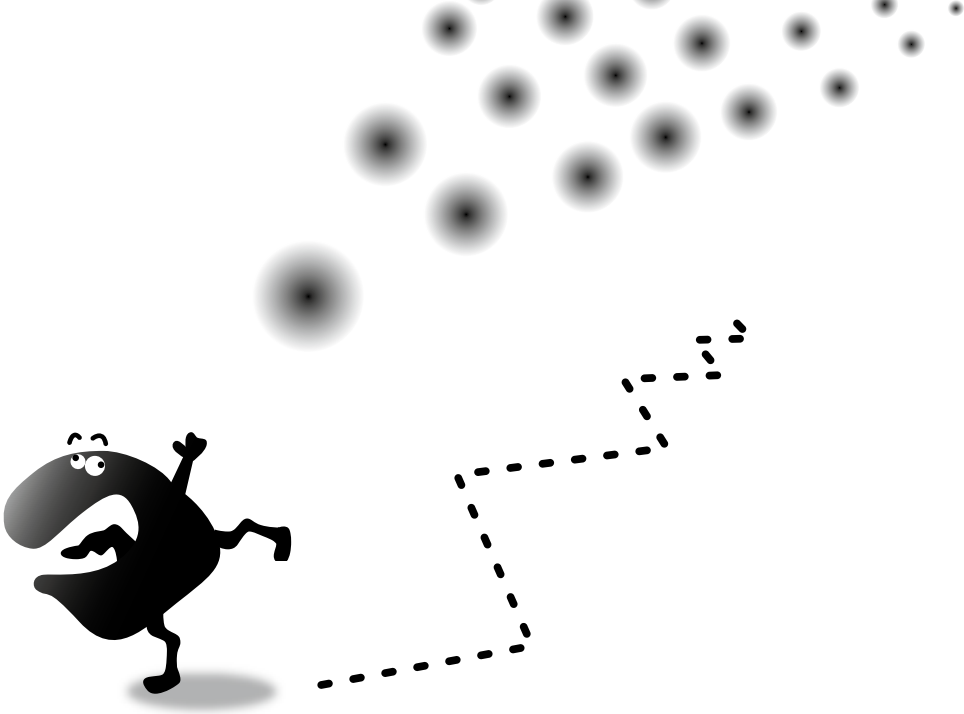

del for den almindelige borger:

– Direktivet vil minimere risikoen ved at anvende biocidprodukter. Direktivet indeholder både krav om en risikovurdering og vurdering af stoffets effektivitet: Hvis producenten siger, at stoffet virker på en bestemt måde, så skal det også gøre det for at blive godkendt. Det vil sige, at man i fremtiden kan være sikker på, at eksempelvis et myggemiddel indkøbt i Spanien er vurderet efter de samme principper mht. miljø, sundhed og effektivitet, som den myggespray, du køber herhjemme.

Fordele og ulemper for virksomhederne

Hvor direktivet er en entydig fordel for forbrugerne, er billedet lidt mere broget for virksomhederne. På den ene side sikrer de harmoniserede regler for markedsføring ensartede konkurrencevilkår for alle virksomheder i hele EU. Men på den anden side pålægges de også ekstra krav til dokumentationsarbejdet.

På den ene side ensartes og forenkles reglerne på tværs af alle medlemsstater. Men på den anden side er selve godkendelsen af biociderne pålagt gebyrer, samtidig med at dokumentationen om effektivitet og effekter på miljø og mennesker er dyre. Det er altså både og for virksomhederne.

– Det er klart, at nye regler for godkendelser af et produkt medfører nogle ulemper for virksomhederne. Det kan næsten ikke være anderledes. Men samtidig har man også indbygget nogle genveje for virksomhederne. Hvis et produkt fx bliver godkendt i Danmark, så kan ansøgeren i løbet af 120 dage få en gensidig anerkendelse i andre EU-lande. Der vil ansøgeren blot skulle indsende oplysninger fra den myndighed, fx Miljøstyrelsen, som har godkendt produktet i første omgang til de andre landes myndigheder. De vurderer efterfølgende oplysningerne i forhold til deres eget land – og herefter kan produktet markedsføres andre steder, forklarer Anne Munch Christensen.

Hun anbefaler i øvrigt producenter, importører og distributører af biocidprodukter at følge med på Miljøstyrelsens hjemmeside – mst.dk. Her kan man se, hvilke aktivstoffer og produkttyper, der står for tur i godkendelsesrækken, man kan se frister for at indsende ansøgninger og i det hele taget læse meget mere om direktivet.

– Lige nu og her er det mest virksomhederne og industrien, der kommer til at mærke til direktivet. Som almindelig forbruger er det ikke sikkert, at man opdager, at der er kommet nye regler. Men fordelen er helt klart, at reglerne fremover er langt skrappere – både hvad angår sikkerhed og effektivitet. Og at reglerne er de samme på tværs af hele EU, slutter Anne Munch Christensen.

EU's biociddirektiv i hovedtræk

- Trådte i kraft i 1998
- Gennemført ved lov i Danmark i 2000
- Forventes at være fuldt implementeret i 2014
- Har tre hovedformål:
  - Harmonisering af reglerne i alle medlemslande
  - Sikre, at midlerne ikke er skadelige for sundhed og miljø, hvis de anvendes korrekt
  - Sikre, at de tilladte midler er effektive.

Læs mere om biociddirektivet på www.mst.dk

ROTTEPLAGEN VOKSER

Rotterne er for alvor over os, men du kan selv gøre meget for at holde rotteplagen fra døren. For eksempel ved jævnligt at tjekke din stikledning og huske at smide pizzabakken og hundens efterladenskaber i skraldespanden.

FOTO: FOCI

Der bliver flere og flere rotter i kloakkerne – og de dukker oftere og oftere op på steder, hvor vi nødigt vil have dem: Gennem toilettets vandlås, under gulvet i stuen eller ved skraldespanden i parken. Det kan læses ud af det støt stigende antal anmeldelser, som By- og Landskabsstyrelsen modtager fra kommunerne. Ifølge styrelsens rottekonsulent, Peter Weile, er rotteplagen vokset støt de sidste 20 år, og 2008 blev et rekordår med 174.000 anmeldelser.

Ifølge rottekonsulenten er der flere grunde til, at rotter har gode tider: Kommunerne sparer på budgetterne til rottebekæmpelse. Det varme vejr betyder, at rotterne kan få flere kuld på en sæson. Mange husejere er dårlige til at holde deres stikledning til kloaknettet i orden, og der ligger alt for meget affald og flyder.

Bedre til at forebygge

Så længe rotterne bliver i kloakkerne, udgør de ingen risiko. Problemet opstår, når de finder vej ud gennem ødelagte kloakker og laver skade og spreder smitte i omgivelserne. Derfor skal vi være meget bedre til at forebygge, understreger rottekonsulenten. Det gælder kommunerne, der skal sørge for at holde kloakkerne ved lige og meget gerne skrue op for rottebekæmpelsen i kloakkerne.

Men det gælder ikke mindst de private husejere, der tilsammen står for 57.000 km kloakledninger. Husejerne skal blive meget bedre til at holde deres stikledninger – den del af kloakken, der går fra hovedledningen og ind til huset – ved lige. For det er meget ofte fra de utætte stikledninger, rotterne kommer op. Mange af dem er i dårlig stand, for det er ikke noget, folk tænker på at holde ved lige. En ledning er bygget til at holde 50-100 år og bør tjekkes regelmæssigt.

– Som regel bliver der ikke gjort noget, før rotterne begynder at dukke op og derved fortæller, at der er noget galt, understreger rottekonsulenten.

Tjek din stikledning

Han råder alle husejere til at finde frem til samlebrønden på deres grund – det er et dæksel et sted i haven, på terrassen eller under fliserne. Samlebrønden bør åbnes og tjekkes efter ca. hver 6. måned for at se, at alt er som det skal være. Hvis der ligger jord eller grus kan det være tegn på rotter, som sprøjter jord bagud, når de graver. Og så er det bare om at anmelde rotterne til kommunen og tilkalde en kloakmester for at få skaden udbedret.

– Det er faktisk paradoksalt, at folk tænker så lidt på, hvilken stand kloakken er i. For eksempel er kloakken jo ikke med i den sagkyndiges gennemgang af bygningen, når der handles hus. Men det kan blive dyrt, hvis kloakken ikke er i orden, understreger rottekonsulenten.

Tag pizzabakken med

Affald er et andet område, hvor vi selv kan være med til at holde rotteplagen stangen. Især på landet ser Peter Weile indimellem huse og gårde, der er vokset til i gammelt foder, plastik, tagplader osv., som er guf for rotterne. Men også i byen kan vores tankeløse omgang med affald være med til at give rotterne bedre betingelser.

– I dag er det almindeligt, at vi går rundt på gaden og spiser – og smider pizzabakker og burgerpapir i skraldespande, der slet ikke er dimensioneret til alt det affald. Så det ligger og flyder på gaden og i parkerne – og giver rotterne gode betingelser. Ligesom hundehømhømmerne på stier og veje er guf for rotterne, fortæller Peter Weile.

Han understreger, at der skal en kæmpe indsats til for at få has på rotteplagen:

– Det er ligesom at vende en supertanker, og så skal det planlægges som et militært felttog. Det er både kommunerne og de enkelte danskere, der skal gøre en indsats, hvis vi skal vende udviklingen, slutter han. Og det er nødvendigt at sætte effektivt ind, for med udsigt til klimaforandringer med varmere vejr og oversvømmelser, kan vi risikere, at endnu flere rotter vælter ud af kloakkerne de næste år.

Truslen fra rotterne

Rotten er et alvorligt skadedyr, der årligt ødelægger for millioner af kroner. Rotterne æder eller inficerer fødevarer til både mennesker og dyr. Kloakrør, husinventar, el-installationer og meget mere udsættes dagligt for angreb. Desuden kan rotten føre forskellige smitsomme sygdomme med sig, hvoraf nogle endda er meget farlige. Hvor der er rotter, er der altid smitterisiko.

FOTO: FOCI

Handleplan på vej

Vi ved ikke, hvor mange rotter, der er i Danmark. Men antallet af rotteanmeldelser kan give et fingerpeg om udviklingen. Anmeldelserne er steget til det dobbelte på 20 år fra ca. 80.000 anmeldelser i 1987 til 174.000 i 2008. Alene det sidste år er anmeldelserne steget med ca. 20 procent. På årsbasis bruger Danmark ca. 80 millioner kroner på at bekæmpe rotter, men udgifterne stiger ikke i samme takt som anmeldelserne. Miljøministeriet har en handleplan på vej, der skal give rottebekæmpelsen et løft.

Mistanke om rotter

Hvis du ser rotter eller har mistanke om rotter, har du pligt til at melde det til din kommune, normalt den tekniske forvaltning.

Det er kommunerne, der står for at bekæmpe rotter. Som borger eller grundejer har du krav på effektiv rottebekæmpelse. Du kan regne med at få besøg af en rottebekæmper senest otte dage efter anmeldelsen. Hvis rotterne er indendørs eller på virksomheder, skoler eller lignende, kommer rottebekæmperen straks.

Rottebekæmperen foretager en undersøgelse af ejendommen – sædvanligvis i form af en røgprøve af stikledningerne – for at finde ud af, hvor rotterne er kommet ind, og hvor de skjuler sig. Derefter går han i gang med at bekæmpe rotterne enten med fælder eller gift. Gift bruges dog kun udendørs.

Selvom kommunens rottebekæmpere er professionelle folk, kan det i visse tilfælde tage op til flere uger at bekæmpe rotterne, der først går i fælderne, når der ikke er mere at æde andre steder.

Klapjagt på rotter

Hvidovre Kommune vil til bunds i rotteproblemet. Kommunen har bl.a. ansat sin egen rottebekæmper og er begyndt at fare hårdere frem over for husejere med defekte kloakker.

I 2008 udarbejdede Hvidovre Kommune en rottestrategi og satte fokus på rottebekæmpelsen. Miljøchef Carsten Raad Petersen fortæller:

– De sidste par år har vi haft en stor stigning i rotteanmeldelserne på op mod 70 procent. Det åbnede vores øjne for, at vi måtte i gang med at angribe rotterne langt mere målrettet.

Samtidig var kommunens aftale med et eksternt rottebekæmpelsesfirma ved at løbe ud. I stedet for at forny aftalen valgte Hvidovre Kommune at ansætte deres egen rottekonsulent. Og det har de ikke fortrudt:

– Det gør virkelig en stor forskel, at vi nu har rottebekæmperen i huset. Det har betydet, at vi har fået meget mere viden om, hvad der foregår og meget mere fokus på området, fortæller miljøchefen.

Kommunen har valgt at anlægge et højt ambitionsniveau i rottebekæmpelsen – det skal ikke bare være symptombehandling, men en bekæmpelse, der virkelig kommer rotterne til livs. Derfor bliver kommunens rottebekæmper ved med at komme tilbage, indtil problemet er fundet og udbedret – og der bliver brugt tid på at tale med beboerne om, hvordan de kan bidrage til at løse problemet.

– Tidligere vidste vi knap nok, hvad der foregik. Nu afslutter vi ikke en bekæmpelse, før vi er sikre på, at den sidste rotte er død, understreger miljøchefen.

Flere påbud

Samtidig har kommunen valgt at lægge en hårdere linje over for husejere, der har rotter i deres defekte kloak. Tidligere blev der lavet aftaler med ejerne, og de blev ikke altid fulgt godt nok op. I dag bliver der givet et påbud om at få udbedret skaden, hvis der er den mindste tvivl om, hvorvidt grundejeren vil få tingene ordnet. Det betyder, at fra ejeren får forvarsel om et påbud, til skaden skal være udbedret, går der kun en måned. Kommunen har derefter mulighed for at politianmelde genstridige ejere, men det har endnu ikke været nødvendigt.

– Der er ikke langt fra tanke til handling, når vi både står for rottebekæmpelsen og samtidig er myndighed på området. Vi er mere vedholdende og holder fast, til skaden er udbedret og rotterne er væk, understreger Carsten Raad Petersen.

Andre elementer i den skærpede indsats mod rotter er en intensiveret informationsindsats og bekæmpelse af rotter i kloakkerne bl.a. ved hjælp af spydfælder, der udløses af varme. Desuden bruges informationssystemet Pestikom til at skabe overblik over, hvor i kommunen rotteplagen er mest udbredt.

Kommunens skærpede indsats har stået på godt et halvt år. Og den ser allerede ud til at virke. De sidste par måneder er antallet af rotteanmeldelser igen begyndt at falde.

– Men vi kommer nok aldrig til at opleve, at rotteplagen er helt væk. Rotterne er et symptom på, at noget er galt. Hver gang, de viser sig, får vi udbedret en kloak, men kloaknettet forældes jo hele tiden, understreger miljøchefen.

Hvidovre Kommunes rottestrategi

Målene for rottebekæmpelsen er:

- Kloakkerne er i god stand, så rotterne ikke kommer op til overfladen
- Der skabes ikke tilhold for rotter uden for kloakkerne
- Borgerne oplever tryghed i forhold til rotter og oplever, at problemet bliver løst
- Vi har et overblik over rottebelastningen, der gør det muligt at iværksætte tiltag efter behov
- Vi reducerer rottebestanden i kloakkerne med de mest effektive metoder
- Udledning af rottegift til vandmiljøet begrænses mest muligt
- Vi er til stadighed orienteret om viden og erfaringer på området på landsplan.

FOTO: FOCI

Millioner i hjælp til kirkeuglen

FOTO: STIG FRODE OLSEN

Med lidt over tre millioner kroner i baghånden giver projekt Hjælp kirkeuglen nyt håb til den truede kirkeugle. Pengene kommer i sidste øjeblik, da kirkeuglen er i fare for at uddø herhjemme.

Fremtidsudsigterne for den danske kirkeugle er med ét slag blevet lidt lysere: Der er nemlig afsat et millionbeløb til at beskytte fuglen. I dag er der skønsmæssigt bare 100 par tilbage af kirkeuglen herhjemme, der engang var den mest almindelige ugle i Jylland – og som for 50 år siden talte mindst 1.000 par i kongeriget.

Kirkeuglen har fået sit gejstlige navn, fordi den i gamle dage bl.a. yndede at bygge rede i landsbyernes kirketårne og kirkegårdsdiger, og derfor ville det være nærliggende at tro, at nedgangen i antallet af kirkeugler hang sammen med lukning af kirketårnene og cementering af digerne.

Men sådan spiller klaveret ikke. Det er ganske enkelt mangel på føde, der har tvunget den lille ugle i knæ.

– Det er de klassiske strukturændringer i landbruget, der er problemet. Kirkeuglen kan godt lide græssede arealer tæt på reden, der oftest findes på en landbrugsejendom. Store kornmarker lige uden for døren er ikke uglernes livret, siger naturgeograf i Skov- og Naturstyrelsen Himmerland, Peter A. Larsen.

Derfor findes kirkeuglen i dag stort set også kun i de nordjyske kommuner; Vesthimmerland, Rebild og Aalborg, fordi der her er mange græsningsarealer, hvor kirkeuglerne slår sig ned. Kirkeuglens kerneområde er det kreaturrige Vesthimmerland.

– I yngletiden flyver uglerne kun op til 300 meter fra reden for at søge regnorm, mus og biller. Hyppigt meget kortere, så kirkeuglerne skal have græsningsarealer i den umiddelbare nærhed af reden – ellers finder de simpelthen ikke føde nok. Det går ud over produktionen af nye kuld, og fødeknaphed kan få dem til at forlade æg eller små unger, siger Peter A. Larsen.

Sidste udkald

Et forskningssamarbejde mellem Zoologisk Museum og Center for Makroøkologi ved Københavns Universitet og Danmarks Miljøundersøgelser ved Aarhus Universitet har kortlagt de danske kirkeuglers biologi og årsager til tilbagegangen. På den baggrund har Skov- og Naturstyrelsen via tilskud til grønne partnerskaber besluttet at skyde 2,1 millioner kroner i et projekt, der skal gøre hverdagen lettere for kirkeuglerne.

Med i projektet er også landboforeningen AgriNord, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, de tre nordjyske kommuner og Randers Kommune, der alle sammen skyder penge i projektet, så det når op over de tre millioner. AgriNord samler trådene og styrer projektet.

– Kirkeuglen har behov for en ambulanceindsats, siger Peter A. Larsen og hentyder til, at man som forsøg er begyndt at lægge dybfrosne daggamle kyllinger ud i nærheden af uglernes reder.

Og det ser ud til at virke efter hensigten. I hvert fald viser de første resultater, at fire ud af fem unger overlever, når der er udsigt til nyoptøet kyllingekød i nærheden, mens kun en ud af fem overlever, hvis leveringen udebliver.

Kirkeuglen

Kirkeuglen er ikke meget større end en solsort. Den lever af regnorm, insekter, mus, småfugle og padder – og ynder at bygge rede i fx lader, maskinhuse, stendiger og hule træer. I 1960'erne var der mere end 1.000 kirkeuglepar i Danmark – i dag er det tal reduceret til under 100.

Primært skal pengene dog bruges til at skabe bedre fødearealer for kirkeuglerne, så de selv får mulighed for at samle nok føde i nærheden af rederne.

På nuværende tidspunkt vurderer man, at omkring 100 par vil være tilstrækkeligt til at sikre en levedygtig bestand i Danmark fremover. Men det er også ved at være i 11. time, for fortsætter nedgangen af kirkeuglerne med samme hast, så vil kirkeuglen, der har holdt til herhjemme i flere tusinde år, inden længe være uddød.

– Så det er absolut sidste udkald, understreger Peter A. Larsen.

Deltagere i projekt "Hjælp kirkeuglen"

AgriNord (koordinator), Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Naturfredningsforening, Vesthimmerlands Kommune, Rebild Kommune, Aalborg Kommune, Randers Kommune, Skov- og Naturstyrelsen Himmerland (observatør). Samlet budget: 3,1 millioner kroner. Projektet afsluttes i 2014.

AF SIMON DANNESKIOLD-SAMSØE OG ULF JOEL JENSEN

Sundhedsspor indviet

Den 10. november indviede miljøminister Troels Lund Poulsen sammen med sundhedsminister Jacob Axel Nielsen de første tre af i alt otte planlagte sundhedsspor i Nordsjælland. Sundhedssporet er en enkel måde at måle sit kondital på – og ruten er beregnet på både voksne og børn helt ned i tiårs alderen. Projektet er et samarbejde mellem ministerierne, tre kommuner, Hjerteforeningen, Kræftens Bekæmpelse, Danske Handicaporganisationer samt lokale idrætsforeninger.

Naturkanon i billeder

Forlaget Jelling har i samarbejde med Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen samt Vejle Kommune udgivet den første bog, der sætter fokus på et af de områder, der er udpeget i Danmarks naturkanon.

Vejle og Grejs Ådale hedder bogen, som er en billedcollage af en af Danmarks dygtigste naturluftfotografer Jan Kofoed Winther. Billederne, som alle er taget i 2008 og 2009 ledsages af Leif Baun Christensens tekst.

Bogen koster 180 kr. – og kan købes via forlagets hjemmeside.
Læs mere på forlagetjelling.dk

FOTO: SCANPIX

Nikkelkontrol af mobiltelefoner

Den 17. november startede Miljøstyrelsen en stikprøvekontrol af mobiltelefoner i butikker i hovedstadsområdet. Ca. 30 telefoner vil blive kontrolleret for deres indhold af nikkel – mobiltelefoner skal nemlig overholde samme skrappe regler for nikkelindhold som fx smykker. Nikkelallergi er en alvorlig lidelse, som på længere sigt kan give svære eksemproblemer. Resultaterne af stikprøvekontrollen foreligger i starten af 2010.

Pressemeddelelser fra Miljøministeriet

- Mål for vindmøller nået
  24. september 2009
- Den grønne indkøbsvogn når Sønderborg
  29. september 2009
- Miljøminister beder om redegørelse
  29. september 2009
- Nationalt testcenter for vindmøller i Thy
  30. september 2009
- Kom med kronprinsen til Naturfitness i skoven
  4. oktober 2009
- Kommuner til kamp mod kæmpebjørnekloen
  5. oktober 2009
- Kulturnat i Miljøministeriet
  6. oktober 2009
- Dronning Margrethe åbner gammelt soltempel på Bornholm
  7. oktober 2009
- Kanon skal få danskerne ud i naturen
  9. oktober 2009
- Nuanceret plan for skarven
  12. oktober 2009
- Bestyrelsen for Nationalpark Mols Bjerge udpeget
  13. oktober 2009
- Miljøminister vil undersøge plastsandal for hormonforstyrrende stoffter
  19. oktober 2009
- Miljøminister skærer 20 procent mere af energiforbruget
  20. oktober 2009
- Positiv udvikling i emballageforbruget
  21. oktober 2009
- Markante reduktioner i skibsfartens luftforureninger
  22. oktober 2009
- Ny kampagne skal fortynde småbørns kemiske cocktail
  23. oktober 2009
- Miljøminister lancerer plan for renere luft i København
  27. oktober 2009
- Flere boligejere kan få jordvarme
  29. oktober 2009
- Politisk aftale om 90 mio. til miljøteknologi
  30. oktober 2009
- 173 millioner til en styrket kemikalieindsats
  30. oktober 2009
- Bedre søkort omkring Grønland
  30. oktober 2009
- Miljøministeren deltager i statsbesøg i Vietnam
  2. november 2009
- Jagt på besværlige miljøregler styrkes
  11. november 2009
- Miljø som løftestang for vækst
  12. november 2009
- Militærlejr ved Auderød skal være åben og grøn
  21. november 2009

Pressemeddelelserne kan læses i fuld tekst på www.mim.dk under nyheder

FOTO: SCANPIX

Madro til hjortene, tak!

Vinteren igennem er det nødvendigt at give hjortene i både Dyrehaven og på Vestamager et fodertilskud, så de klarer sig gennem kulden uden at sulte. Derfor er der anlagt foderhuse og –veje flere steder. Hjortene fodres efter en fastlagt plan med bl.a. havre, græsensilage, sukkerroer og majs.

Men skovgæsterne skal vise hensyn til dyrene, mens de spiser. Budskabet fra Skov- og Naturstyrelsen er derfor, at man skal nyde synet af de smukke dyr på afstand og undgå færdsel på fodervejene, så hjortene kan tage næring til sig og modstå kulden.

Kampagnepris til Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsens landsdækkende kampagne Hudallergi – en partner for livet vandt Dansk Kommunikationsforenings Kom-pris 09 for bedste kampagne.

Kampagnen er udviklet i samarbejdet med bureauet Tejlman & Co og henvender sig primært til de 13- til 16-årige piger – og den havde stor succes:

- På én måned besøgte omkring 30.000 brugere kampagnens hjemmeside.
- 85 procent af målgruppen fandt kampagnen relevant.
- 39 procent har valgt at skære ned på deres brug af sminke og parfume som følge af kampagnen. Læs mere på hudallergi.dk

Iltsvind på retur

Iltsvindet i de indre danske farvande er på retur. En iltsvindsrapport fra Danmarks Miljøundersøgelser udarbejdet i oktober måned viser, at der på det tidspunkt kun var iltsvind i de dybeste områder som fx Flensborg Fjord. Dermed er billedet markant bedre end samme tid sidste år, hvor langt flere områder var ramt – bl.a. Århus Bugt og Øresund.

FOTO: SCANPIX

Gasrør skal sno sig

En ny stor gasrørledning i det sydlige Jylland, som skal strække sig over 94 kilometer mellem Frøslev og Egtved, skal sno sig uden om gamle træer og følsomme blomsterområder. By- og Landskabsstyrelsen vil give alle mulighed for at komme med forslag til emner, der skal belyses i den kommende VVM-redegørelse (Vurdering af Virkninger på Miljøet) for gasledningen.

Den kommende gasledning skal i vid udstrækning følge ruten for en allerede eksisterende, og selvom selve røret kun er omkring en meter tykt, så vil arbejdsområdet, når røret lægges være omkring 25 meter bredt.

– Folk skal sige til, hvis de har viden om fx sårbar natur og sjældne planter, så vi kan tage det med i betragtning, når vi planlægger anlægsprojektet i detaljer i VVM-redegørelsen. Hvis der er særlige behov, kan vi eksempelvis stille krav om, at rørene skal skydes frem i en tunnel, eller at gravearbejdet skal ske meget skånsomt, siger geograf Birgitte Hjerrild, By- og Landskabsstyrelsen, Miljøcenter Odense.

Læs mere på blst.dk

Miljøministeriet

www.mim.dk

Nature and the Environment in Balance – Today and in the Future*

Engelsksproget udgave af et nyt blad udgivet af Miljøministeriet, der blandt andet fortæller hvordan ministeriet løser opgaven med at forene trivsel for mennesker, natur og miljø. Du vil blandt andet få svar på, hvad man kan bruge en nationalpark til, hvordan vi passer på Danmarks 30.000 dyre- og plantearter, hvordan du kan undgå farlige kemikalier i din hverdag, hvordan fremtidens danske by ser ud, hvordan nye, danske teknologier bliver en del af kampen mod forurening, og hvordan vi sikrer, at vi også i fremtiden som et af de eneste lande i Europa har grundvand, der er så rent, at det kan drikkes uden at skulle renses.

Miljøministeriet 2009 – 32 s. gratis

Miljøteknologi der rykker – 10 virksomheder viser vejen*

Pjecen "Miljøteknologi der rykker" præsenterer 10 historier om danske virksomheders succes med at udvikle effektive miljøteknologier. Historierne er inspirerende eksempler på, at nye innovative løsninger kan komme både miljøet og virksomhederne til gavn. Der er historier indenfor både luft-, vand- og støjområdet samt gode eksempler på genanvendelse og substitution af kemikalier.

Miljøministeriet 2009 – 24 s. gratis

By- og Landskabsstyrelsen

www.blst.dk

Rapport om Rotteområdet i Danmark

Antallet af rotteanmeldelser er gennem de seneste 20 år steget med omkring 40 % på landsplan, kun enkelte kommuner har gennem en målrettet og systematisk bekæmpelsesstrategi formået at knække kurven.

BLST 2009

Vejrradarbaseret styring af spildevandsanlæg

Projektet har etableret Danmarks første radarbaserede spildevandsprognoser. Det er lykkes at prognosticere regn 1-2 timer frem ved brug af radarmålinger og yderligere ½-1½ time frem i tiden ved brug af modeller for afløbssystemet.

BLST 2009

Vejledning om Lokalplanlægning og Lokalplanlægning for boligområder, eksempelsamling

Brugervenlige og juridisk holdbare lokalplaner – det er formålet med to nye publikationer fra By- og Landskabsstyrelsen. Et af de nye emner, der tages op, er, hvordan lokalplaner kan bruges til at fremme en bæredygtig udvikling i kommunerne. Med de nye udgivelser opdateres en tidligere vejledning med de seneste ændringer af Planloven i 2007 og 2009. Publikationerne bygger på planlovens regler, Naturklagenævnets praksis, domstolsafgørelser samt på erfaringer fra kommunerne.

BLST 2009

Bæredygtig byomdannelse – europæiske perspektiver

For langt de fleste planlæggere er byomdannelse et velkendt tema. Det er imidlertid fortsat en stor udfordring at implementere de fysiske, økonomiske, sociale og kulturelle aspekter af bæredygtighed i byomdannelsen. I denne publikation præsenteres tre internationale eksempler på planlægning af byomdannelse, hvor der på forskellig vis er arbejdet med bæredygtighed.

Kan læses på www.plan09.dk

Bedre samspil med politikerne – en guide til nye planlæggere i kommunerne

Publikationen er skrevet til helt nye planlæggere i kommunerne, og handler om de basale huskeregler i samspillet med politikerne.

Kan læses på www.plan09.dk

Proaktiv ledelse af plankultur

– henvender sig til ledelsen i kommunernes plan- og udviklingsafdelinger. Flere eksperimenterer, men mange gør "som vi plejer". Publikationen inspirerer ledere af plankulturer til at kaste et kritisk blik indenfor egne rækker, – andre må gerne læse med.

Kan læses på www.plan09.dk

Skov- og Naturstyrelsen

www.skovognatur.dk

Vejle og Grejs ådale*

Bogen er en billedcollage med luftfotos fra ådalene og heden optaget af Danmarks måske bedste natur-luftfotograf, Jan Kofod Winther. Billederne er ledsaget af små causerende tekster fra journalist Leif Baun Christensens hånd. Et oplagt bud til en af pakkerne under juletræet, som utvivlsomt vil glæde enhver, der kender lidt til ådalene mellem fjorden og heden. Bogen er udarbejdet i samarbejde mellem Vejle Kommune og Skov- og Naturstyrelsen og har forord af miljøminister Troels Lund Poulsen og borgmester Leif Skov.

Bogen udgives på Forlaget Jelling og kan købes hos boghandlere eller direkte ved forlaget www.forlagetjelling.dk. Prisen er 180 kr.

Danmarks naturkanon*

I oktober 2009 fik Danmark en naturkanon. En naturkanon, der indeholder 216 særligt udvalgte danske naturområder, planter, dyr med mere.
I denne folder kan du læse om hvad der er med i naturkanonen, hvad udvælgelseskriterierne har været, samt hvor du selv kan opleve den. Se selve naturkanonen på www.naturkanon.dk

SNS 2009 – gratis folder

Forvaltningsplan for skarv i Danmark

Skarvforvaltningsplanen erstatter den tilsvarende plan fra 2002, og har to hovedformål. Den skal sikre skarvens beskyttelse som en almindelig dansk ynglefugl, og den skal sikre, at skarven ikke volder uacceptable skader på fiskebestande og gener for fiskeriet.

SNS 2009

Klimamaskinen (genoptryk)*

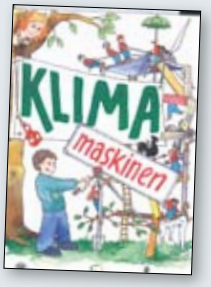

Hæftet "Klimamaskinen" kan nu igen bestilles via Miljøministeriets Netboghandel, efter at Skov- og Naturstyrelsen har fået lavet et stort genoptryk af hæftet. Det

efterspurgte hæfte henvender sig til børn og indeholder information om klimaet og om, hvordan børn kan måle på klimaet. Hæftet blev udgivet i maj 2009 i forbindelse med Skov- og Naturstyrelsens årlige landsdækkende naturarrangement, Skovens Dag.

SNS 2009 – 16 s. gratis

Kronvildtkød – smagen af natur*

Skov- og Naturstyrelsen Blåvandshuk tilbyder kød af fritgående kronvildt nedlagt i krondyrreservatet.
Kronvildtkødet kan købes i jagtsæsonen fra sidst i oktober til udgangen af januar.
Denne folder omtaler blandt andet kronvildtkødets fortræffeligheder, hvorledes dyrene håndteres, hvordan man grovparterer og finparterer dyret og indeholder desuden en bestillingsvejledning.

SNS 2009 – gratis folder

Naturfitness-øvelser

Dette naturfitness-katalog er tænkt som inspiration til; at lave en naturfitness-bane på jeres egen Skov- og Naturstyrelse enhed, naturskole, skolegård; Eller blot til, hvordan man kan bruge nogle af de elementer naturen allerede byder på, som fitnessredskaber.
På Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside kan man i øvrigt se vejledningerne til disse naturfitness-baner: Bakkely Skov ved Vemmelev, Faksinge Skov ved Præstø, Havrelukke på Møn og Sdr. Kohave ved Nykøbing F.

SNS 2009

Miljøstyrelsen

www.mst.dk

Vi arbejder for miljøet – Miljøstyrelsen stiller skarpt*

Hvad er Miljøstyrelsens opgaver, værdier og vision? Hvordan arbejder Miljøstyrelsen. Det og meget mere kan du få svar på i denne pjece, der stiller skarpt på Miljøstyrelsens arbejde for et sundt miljø. Pjecen, der er en ny udgave af "Vi arbejder for miljøet – Miljøstyrelsen på vej", findes også på engelsk under titlen "Working for the Environment – Danish EPA Brings the Environment into Focus"

MST 2009 26 s. – gratis

65.000 grunde til bedre kemi*

Små børn indtager hver dag en cocktail af kemi. Kemikalierne kommer fra indeklimaet, den mad, de spiser, og de produkter, de bruger. Denne folder giver otte råd til, hvordan du som forælder kan omsætte den nyeste viden om småbørn og hormonforstyrrende stoffer til praktisk hverdag. Læse mere på www.65000.dk

MST 2009 14 s. – gratis

norden

Nordisk Råds Natur- og Miljøpris 2010

Nordisk Råd uddeler i 2010 for 16. gang Natur- og Miljøprisen. Prisen er på 350.000 danske kroner.

Temaet for 2010

Nordisk Råds Natur- og Miljøpris gives i 2010 til en nordisk erhvervsvirksomhed, organisation, medium eller person, der på forbilledlig vis og med stort engagement har arbejdet for direkte eller indirekte at påvirke finansmarkedet, kapitalforvaltningsindustrien, banker eller konsulenter til at arbejde langsigtet og integrere bæredygtighed (natur- og miljøspørgsmål og CSR) i kapitalforvaltningen.

Vi søger eksempelvis kandidater,
- der har arbejdet for at skabe en øget viden hos forbrugere og kunder gennem journalistik, foredrag, bøger eller lignende,
- der som frivillig organisation/person har været aktiv i referencegrupper (etiske råd m.m.), styrelser eller lignende, og som har haft virkning,
- der er miljøteknikvirksomhed, fond, bank eller lignende, og som er vurderet af en uafhængig instans.

Alle kan stille forslag til prismodtager. Forslaget skal motiveres og bestå af en beskrivelse af initiativet og oplysning om, hvem som udfører eller har udført indsatsen. Initiativet må have faglig kvalitet og betydning for større kredse i et eller flere nordiske lande. Forslaget skal formuleres på maksimalt to A-4 ark og skal vedlægges eller vedhæftes i kopierbar form.

Prismodtageren udpeges af en bedømmelseskomité, som består af repræsentanter for de fem nordiske lande og de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland.

Forslaget, der skal skrives på et særligt skema, skal være sekretariatet i hænde senest fredag den 11. december 2009 kl. 12.00. Indstillingsskemaet fås på Nordisk Råds hjemmeside www.norden.org eller ved henvendelse til sekretariatet.

Nordisk Råd
Den Danske Delegation
Christiansborg, 1240 København K
Tlf. +45 33375999, fax +45 33375964
e-mail: nrpost@ft.dk

Sløjfning af olietanke over 40 år*

I 2010 træder nyt reglement for nedgravede olietanke af stål over 40 år i kraft. Bestil derfor sløjfning af din forældede olietank straks lyder opfordringen fra Miljøstyrelsen i denne flyer.

MST 2009 gratis flyer

Miljønyt.dk

I denne 52. udgave af Miljøstyrelsens elektroniske nyhedsbrev kan man blandt andet læse om Miljøministeriet på COP15, miljøvenlige indkøb og om den nylancerede kampagne "65.000 grunde til bedre kemi". Læs mere på www.miljoenyt.dk

MST 2009 nr. 52

The Advisory List for Self-Classification of Dangerous Substances

Som en uforpligtende hjælp til virksomheders selvklassificering af kemiske stoffers egenskaber, udarbejdede Miljøstyrelsen i 2001 den vejledende liste til selvklassificering af farlige stoffer, hvor (Q)SAR-modeller blev anvendt til at forudsige en række klassificeringer af kemiske stoffer. Nu udgives en forbedret liste, med nye klassificeringsforslag for 23.922 stoffer for en eller flere af følgende effekter: Skader på arveanlæggene, kræftfremkaldende effekt, reproduktionen og farlighed for vandmiljøet. Den tidligere versions klassificeringsforslag for akut farlighed ved indtagelse og sensibiliserende egenskaber er fortsat tilgængelige sammen med de nye forudsigelser.

Miljøprojekt 1303

Konsulentordning til kommuner, regioner og statslige institutioner for at afvikle brugen af pesticider på det offentlige areal

Som følge af indgåelse af pesticidaftalen imellem kommunerne, regionerne og staten er der etableret en konsulentordning for udfasning af pesticider. Konsulentordningen har løbet gennem 2007 og 2008. Elementerne i konsulentordningen har været fokus på pesticidaftalen og konsulentordningen gennem artikler, skriftlig henvendelse og rundringning. Et andet centralt element i konsulentordningen har været etablering af en litteratursamling, der er uddelt til organisationerne. Endelig er der gennemført egentlig konsulentbistand i form af telefonbistand og møder.

Miljøprojekt 1302

Dermal absorption af bekæmpelsesmidler – Evaluering af årsager til variation samt forebyggelsesmuligheder

Udsættelse for bekæmpelsesmidler sker såvel erhvervsmæssigt som privat, oftest under blanding, udbringning, eller når planter håndteres umiddelbart efter behandling med bekæmpelsesmidler. Den dominerende eksponeringsvej for bekæmpelsesmidler er via huden. Rapporten indeholder information om risici ved brugen af bekæmpelsesmidler, forhold af betydning for den enkeltes hudabsorption, vigtigheden af at bruge egnede personlige værnemidler, samt bud på indsatsområder i forhold til lovgivning/regulering. (Findes også på engelsk: Dermal absorption of pesticides – evaluation of variability and prevention, Pesticides Research 124)

Miljøprojekt 1306

En fælles forståelse af emballagedirektivets krav til emballageminimering

Det overordnede formål med projektet er at give myndigheden og emballage- og vareproducenter en fælles forståelse af kravene til emballageminimering i EU's emballagedirektiv – herunder den dokumentation, som den enkelte virksomhed på anmodning skal kunne fremlægge. Virksomhederne foreslås at etablere et dokumentationssystem til at opfange viden om gode og dårlige egenskaber ved en emballage og beskrive de konsekvenser, disse har for emballagens endelige udformning. Rapporten indeholder desuden forslag til diverse tjeklister, der kan anvendes af virksomhederne ved udvikling af emballager med fokus på minimering. Rapporten giver også et indblik i tilgangen til Emballagedirektivet i andre EU lande.

Miljøprojekt 1304

NO_2-Virkemiddelkatalog

NO_2-Virkemiddelkatalog indeholder en analyse af en række virkemidlers potentiale for at reducere kvælstofdioxid (NO_2). Kataloget indgår som baggrundsmateriale for regeringen videre arbejde med at nedbringe luftforureningen. Baggrunden er problemer med at overholde grænseværdien for kvælstofdioxid (NO_2) i de større danske byer og især i København. Grænseværdien er som årsmiddelværdi 40 µg/m³ i 2010. Indtil 2010 må denne værdi godt overskrides, men kun inden for en såkaldt tolerancemargin.

Miljøprojekt 1268

Effekter af miljøzonekrav på person- og varebilsmarkedet

Undersøgelsen giver en vurdering af en ændret miljøzones påvirkning af bilmarkedet for ældre brugte biler. Hvor mange køretøjer rammes og hvad betyder det for brugtbilpriserne. Der skitseres 5 forskellige scenarier af miljøzoner, som baserer sig på: bilpriser på et stort antal ældre biler indhentet fra bilpriser.dk, data på den samlede bilpark fra Danmarks Statistik, transportvane undersøgelser fra Danmarks Transportforskning og interview med udvalgte brugtvognsforhandlere, eksportører og brancheorganisationer

Arbejdsrapport fra Miljøstyrelsen nr. 6

Analyse af danske styrkepositioner inden for teknologier, der kan føre til substitution af kemikalier

Rapporten kortlægger danske erhvervsmæssige styrkepositioner inden for teknologier, der kan føre til substitution af problematiske kemikalier. På baggrund af en screening af de seneste års substitutionstiltag i udvalgte brancher, peger rapporten på 5 produktområder, der kunne repræsentere en dansk styrkeposition: Enzymer og mikroorganismekulturer, brændselsceller som alternativer til bly i batterier, alternative midler til køle- og varmetransmission, alternativer til biocidholdig maling og alternativer til hhv. ftalater og bly i PVC. De 5 områder er undersøgt nærmere for miljø og økonomisk potentiale, og der gives anbefalinger til forbedring af rammevilkårene for virksomhederne.

Miljøprojekt 1305

2-åriges udsættelse for kemiske stoffer

2-årige udsættes for en lang række produkter igennem deres hverdag og bliver dermed udsat for mange kemiske stoffer. De er herudover særligt udsatte pga. deres fysiske størrelse (stor overflade/lille volumen). Med de antagelser der er gjort i rapporten, kan det konkluderes, at: Enkelte påvirkninger med et højt indhold af et hormonforstyrrende stof, som det f.eks. ses med indholdet af DBP i gummistræsko kan resultere

FOTO: MIKKEL ØSTERGAARD

Sådan bestiller og finder du publikationer:

mim.schultzboghandel.dk
Tlf. 70 12 02 11
E-mail: info@mim.dk

** Publikationen findes også som trykt udgave*

i en afgørende risiko for den 2-årige. De bidrag 2-årige modtager fra især ftalaten DBP (mest fra fødevarer) samt dioxiner og dioxinlignende PCB'er (mest fra fødevarer og til dels indeluft og støv) udgør en risiko for anti-androgene forstyrrelser af hormonsystemet. De bidrag 2-årige modtager fra især parabenerne propylparaben og butylparaben kan udgøre en risiko for østrogene forstyrrelser af hormonsystemet. Dette bidrag kommer overvejende fra kosmetiske produkter som creme/fedtcreme/lotion og solcreme. (Findes også på engelsk: Survey and Health Assessment of the exposure of 2 year-olds to chemical substances in Consumer Products, Survey of Chemical Substances in Consumer Products 102)

Kortlægning af kemiske stoffer i forbrugerprodukter 103

Ship emissions and air pollution in Denmark

En undersøgelse har kortlagt skibsfartens bidrag til luftforureningen i Danmark. Som et hovedelement i undersøgelsen er etableret en ny og forbedret opgørelse af skibemissionerne i farvandene omkring Danmark. Opgørelsen udnytter data fra det såkaldte AIS-system, der løbende registrerer alle større skibes position. På grundlag af emissionsopgørelsen er foretaget modelberegninger af luftkvalitet i Danmark for årene 2007, 2011 og 2020. Undersøgelsen har fokus på at identificere skibstrafikkens bidrag, og på at vurdere betydningen af internationale krav til skibes forurening. Som en mindre del af undersøgelsen er den lokale indflydelse af skibeemissioner på luftkvalitet i danske havne belyst.

Miljøprojekt 1306

Emballageforsyningen i Danmark 2007

Mængden af ny emballage på det danske marked i 2007 er opgjort til 979.000 tons svarende til, at hver dansker bruger 179 kg emballage pr. år. Emballageforbruget har været nogenlunde stabilt de seneste 10 år. Omtrent halvdelen af emballageforbruget består af papir- og pap (54%). Plastemballage udgør 20%, glasemballage udgør 11%, træemballage udgør 11% og metalemballagen udgør 5% af den samlede mængde. Cirka halvdelen af den samlede emballagemængde ender som affald hos husholdningerne.

Miljøprojekt 1299

Statistik for genanvendelse af emballageaffald 2007

Genanvendelsen af emballageaffald i Danmark i 2007 er blevet opgjort. Statistikken viser, at der blev indsamlet og genanvendt 125.000 tons glasemballage. Oplysninger for metalemballage viser, at der blev genanvendt 30.500 tons svarende til 86,8 procent af potentialet. I mængden indgår forbrændingsskrot. Genanvendelsen af emballagepapir og -pap er på 60,5 %. Genanvendelsen af plastemballage blev beregnet til 43.200 tons og svarer til 21,8 procent af potentialet. I 2007 blev der indsamlet knapt 3 mio. træpaller til reparation, 25 % blev kasseret. Den genanvendte mængde er beregnet til 35.400 tons. Der blev der indsamlet 556.400 tons til genanvendelse eller 56,8 procent af al emballage.

Miljøprojekt 1300

Transport af bekæmpelsesmidler over moderkagen, analogier til percutan transport og modellering

Ni kemiske stoffers – heraf 4 pesticider – transport over hud- og placentabarrieren undersøgt med henblik på matematisk modellering af transport i forhold til stoffernes fysisk/kemisk egenskaber: Benzoesyre, bisphenol A, caffein, miconazol samt antipyrin, der er kontrolstof for placenta perfusionerne, og bekæmpelsesmidlerne dimethoat, glyphosat, methiocarb og tebuconazol. Et sammenligneligt transportmønster indikerer, at de samme fysisk-kemiske parametre har betydning for transporten af stoffer over både hud og placenta.

Bekæmpelsesmiddelforskning fra Miljøstyrelsen nr. 125

Effekter af pyrethroidet lambda-cyhalothrin på biologisk struktur, funktion og rekolonisering i vandløb

Pyrethroidet lambda-cyhalothrin medførte i kortvarige pulse med 0,5 og 5,0 mikrogram/l betydelig overdødelighed, samt efterfølgende nedsat aktivitet og fødeoptagelse hos vandløbssmådyr under laboratorieforhold. Det samme skete, hvis dyrenes føde i stedet blev udsat for en 5,0 mikrogram/l pyrethroidpuls. Også smådyrssamfund i kunstige vandløb blev markant reduceret i antal og diversitet ved pulspåvirkning med 5,0 mikrogram/l, uden at disse samfund blev fuldt retableret i løbet af 30 dage. En sådan retablering vil tage måneder, og i særligt uheldige tilfælde endda mange år.

Bekæmpelsesmiddelforskning fra Miljøstyrelsen nr. 126

Miljøtilsyn 2007

Miljøtilsyn 2007 indeholder en redegørelse for kommunernes, miljøcentrenes og Miljøstyrelsens aktiviteter i forhold til godkendelse og tilsyn med virksomheder og landbrug. Miljøtilsyn 2007 er bl.a. udarbejdet på baggrund af de årlige indberetninger fra kommunerne. Redegørelsen indeholder oplysninger om ressourceforbrug til miljøgodkendelser og tilsyn, overholdelse af minimumsfrekvenser for tilsyn, samt håndhævelse af miljølovgivningen.

Orientering fra Miljøstyrelsen nr. 5

Konsekvenser af REACH for elektronikvirksomheder – krav til downstream brug af præparater og fremstilling af artikler

REACH-forordningens betydning for virksomheder i den elektroniske industri er blevet undersøgt. Seks virksomheder, der fremstiller elektronikartikler deltog i projektet, som gav virksomhederne kendskab til de grundlæggende elementer i REACH. Virksomhederne arbejdede med kortlægning og opgørelse af kemikalieforbrug, kommunikation med leverandører og en case med fokus på produktion af en fiktiv artikel.

Miljøprojekt 1301

Konsulentordning til kommuner, regioner og statslige institutioner for at afvikle brugen af pesticider på det offentlige areal

Som følge af indgåelse af pesticidaftalen imellem kommunerne, regionerne og staten er der etableret en konsulentordning for udfasning af pesticider. Konsulentordningen har løbet gennem 2007 og 2008. Elementerne i konsulentordningen har været fokus på pesticidaftalen og konsulentordningen gennem artikler, skriftlig henvendelse og rundringning. Et andet centralt element i konsulentordningen har været etablering af en litteratursamling, der er uddelt til organisationerne. Endelig er der gennemført egentlig konsulentbistand i form af telefonbistand og møder.

Miljøprojekt 1302

Kort & Matrikelstyrelsen

www.kms.dk

Contributions from KMS to the 21st ISPRS Congress

Denne rapport er en samling artikler som KMS præsenterede på den 21. ISPRS Kongres, 3.-11. juli 2008 i Beijing, Kina. De tre artikler i denne rapport er blevet til i et samarbejde mellem KMS og andre forskningscentre og giver således et overordnet indtryk af de forsknings- og udviklingsaktiviteter KMS er involveret i. Indhold: "Geometrical Transformations for Nautical Charts of Greenland", "The Danish Way to a National Spatial Data Infrastructure" og " From Analog to Digital Aerial Imageproduction. Experiences from NGA-Image-Production"

Technical Report Series 2

Updating of the Danish Elevation Model by Means of Photogrammetric Methods

Danmark har fået en ny højdemodel med en hidtil uset nøjagtighed og punkttæthed. Modellen bygger på laserskannede data, der efterfølgende har gennemgået omfattende beregninger og kvalitetssikringsprocedurer. Nye data kan tilføjes den eksisterende model ud fra forskellige strategier og metoder. En metode kan være den digitale fotogrammetri, hvor to eller flere overlappende digitale flyfoto anvendes til såkaldt billedmatchning. Rapporten belyser mulighederne i den fotogrammetriske metode baseret på flyfoto.

Technical Report Series 3

Nye søkort

September 2009:

Kort G Kalaallit Nunaat – Imartallu avatangiisui (Grønland med omgivende farvande). 1. udgave.

Søkort – Nye udgaver

September 2009:

Kort 133 (INT 1333) Sundet, midterste del. 13. udgave.
Kort 172 Rudkøbing Løb. 5. udgave.

Aktuel information om de danske havne og broer

På www.danskehavnelods.dk findes informationer om danske erhvervs- og lystbådehavne samt om vej- og jernbanebroer i de danske farvande. Informationerne opdateres ugentlig.

Søkort og nautiske publikationer distribueres af Iver C. Weilbach & Co. A/S:
www.weilbach.dk

Lovstof

- Bekendtgørelse om jordvarmeanlæg. Bkg nr. 1019 af 25. oktober 2009
- Bekendtgørelse om ophævelse af bekendtgørelse om fredning af »Gammelmose« i Vangede by, Gentofte Sogn. Bkg nr. 1041 af 25. oktober 2009
- Bekendtgørelse om Virksomhedsordningen. Bkg nr. 1040 af 20. oktober 2009
- Bekendtgørelse om anvendelse af og kontrol med principper for god laboratoriepraksis (GLP) for kemiske stoffer og blandinger og GLP-inspektion samt gebyrer herfor. Bkg nr. 906 af 14. oktober 2009
- Bekendtgørelse om forbud mod import, salg og fremstilling af cadmiumholdige varer. Bkg nr. 858 af 5. september 2009
- Bekendtgørelse om begrænsning i anvendelse af visse farlige kemiske stoffer og produkter til specielt angivne formål. Bkg nr. 857 af 5. september 2009
- Bekendtgørelse om forbud mod import og salg af produkter, der indeholder bly. Bkg. nr. 856 af 5. september 2009
- Bekendtgørelse om forbud mod ftalater i legetøj og småbørnsartikler. Bkg. nr. 855 af 5. september 2009
- Bekendtgørelse om forbud mod import, salg, anvendelse og eksport af varer, der indeholder pentachlorphenol (PCP). Bkg nr. 854 af 5. september 2009
- Bekendtgørelse om ophævelse af visse bekendtgørelser på Miljøministeriets område. Bkg nr. 853 af 5. september 2009

Nye regler fra EU

Denne rubrik indeholder lovstof fra EU. Yderligere information klik ind på http://www.europa.eu.int/eur-lex/da/index.html. Her er der bl.a. mulighed for at se de sidste tre måneders udgaver af EF-tidende, hvor ovennævnte regler

Kun 68,- pr. år

Miljø Danmark

Sæt kryds:

☐ **Ja tak,** send mig et almindeligt abonnement på MiljøDanmark.
Pris kun 68 kr. inkl. moms for seks numre.

☐ **Ja tak,** send min skole, mit firma eller min organisation et sæt på 30 blade 6 gange om året. Pris 650 kr. inkl. moms.

Giroindbetalingskort bliver tilsendt fra Schultz Grafisk A/S, som står for salg mv. af MiljøDanmark.

Navn: .....

Stilling: .....

Firma/Inst.: .....

Adresse: .....

Postnr. og by: .....

POST
Sendes ufrankeret
Modtageren
betaler portoen

MiljøDanmark
Miljøministeriets
Informationscenter
Strandgade 29
+++ 3226 +++
1401 København K

Bestil abonnement på MiljøDanmark ved at:

- kontakte info@mim.dk
- ringe på tlf. 70 12 02 11
- eller brug kuponen her på siden.

Abonnementsændringer
Send et flyttekort til:
Schultz Distribution
Herstedvang 10-12
2620 Albertslund

Eller ring 43 63 23 00, fax 43 63 19 69 eller send en e-mail til schultz@schultz-grafisk.dk
Husk at oplyse både den nye og gamle adresse.

offentliggøres, samt finde gode søgemuligheder.

Kosmetiske midler

Om ændring af Rådets direktiv 76/768/EØF om kosmetiske midler med henblik på tilpasning af bilag III til den tekniske udvikling

Kommissionens direktiv 2009/134/ef af 28. oktober 2009

Benzindampe

Om fase II-genvinding af benzindampe ved benzinpåfyldning af motorkøretøjer på servicestationer

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/126/EF af 21. oktober 2009

Affald

Om ændring af forordning (EF) nr. 1418/2007 om eksport til nyttiggørelse af visse typer affald til visse ikke-OECD-lande

Kommissionens forordning (ef) nr. 967/2009 af 15. oktober 2009

GMO

Om fastlæggelse af standardrapporteringsmodeller til brug ved fremlæggelse af overvågningsresultaterne i forbindelse med udsætning i miljøet af genetisk modificerede organismer, som eller i produkter, med henblik på markedsføring i overensstemmelse med Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/18/EF

Kommissionens beslutning af 13. oktober 2009

Ozonlaget

Om stoffer, der nedbryder ozonlaget

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (ef) nr. 1005/2009 af 16. september 2009

Plantebeskyttelsesmidler

Om afvisning af at optage chlorthaldimethyl i bilag I til Rådets direktiv 91/414/EØF og om tilbagekaldelse af godkendelser af plantebeskyttelsesmidler, der indeholder dette stof

Kommissionens beslutning af 23. september 2009

Godstransport

Om ændring af forordning (EF) nr. 1692/2006 om det andet Marco Polo-program for EF-tilskud til forbedring af godstransportsystemets miljøpræstationer (»Marco Polo II«)

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (ef) nr. 923/2009 af 16. september 2009

Biocider

Om ændring af direktiv 98/8/EF om markedsføring af biocidholdige produkter for så vidt angår forlængelse af visse tidsfrister

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/107/ef af 16. september 2009

Vejtransport

Om fremme af renere og mere energieffektive køretøjer til vejtransport

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/33/ef af 23. april 2009

Bestil abonnement 6 blade for kun 68 kroner

Natur og miljø debatteres flittigt – og ofte stormfuldt. MiljøDanmark følger op, går bagom og går i dybden. MiljøDanmark bringer nyheder, reportager, portrætter og baggrundsartikler om natur og miljø i Danmark.

I nr. 5/2009 kan du bl.a. læse om:

- Naturen er for alle
- Husk faresymbolerne
- Geodata til kamp mod svineinfluenza
- Signalkrebsen skal bekæmpes
- Naturen styrer køkkenet

I nr. 4/2009 kan du bl.a. læse om:

- Grøn vækst: ambitiøse mål for miljøet
- Grønne fodspor på Roskilde Festival
- Grønne taxier i hovedstaden
- Grøn udflugt i Nationalpark Mols Bjerge
- Grønne rideture på recept
- Grøn energi – fra flipperenergi til parcelhusvarme

Guide til yderligere oplysninger

På MiljøDanmarks hjemmeside www.mim.dk/udgivelser/miljødanmark finder du bl.a. for hver artikel i de enkelte numre en guide til yderligere oplysninger.

MiljøDanmark

Miljøministeriet
Højbro Plads 4
1200 København K
Redaktion: miljoedanmark@mim.dk
tlf. 72 54 42 98

MiljøDanmark dækker emner fra:

- Miljøstyrelsen
- Skov- og Naturstyrelsen
- Kort & Matrikelstyrelsen
- By- og Landskabsstyrelsen

MiljøDanmark udkommer med seks ordinære numre om året ca. den 1. februar, 1. april, 1. juni, 1. august, 1. oktober og 1. december.

Artikler i MiljøDanmark giver ikke nødvendigvis udtryk for Miljøministeriets holdning. Eftertryk af artikler kun tilladt efter aftale. Brug af citater tilladt med kildeangivelse.

www.mim.dk/udgivelser/miljødanmark
Skriv indlæg, læs artikler fra gamle numre og se guides til yderligere oplysninger.

Ansvarshavende:
Direktør Lars Hindkjær

Redaktion

- Redaktør Carsten Engedal, tlf. 72 54 42 98, caeng@mst.dk
- Redaktionssekretær Ulf Joel Jensen, tlf. 25 54 20 13, ujj@kongkuglepen.dk
- Journalistpraktikant Simon Danneskiold-Samsøe, tlf. 72 54 60 30, sipds@mim.dk
- Udgivelser og lovstof: Jesper Schmidt, tlf. 72 54 44 59, jesch@mst.dk
- Layout: Rumfang, tlf. 33 69 20 75, jens@rumfang.dk
- Billedredaktion: Rumfang, tlf. 33 69 20 75, jens@rumfang.dk og fotograf Mikkel Østergaard, tlf. 40 16 15 14, mikkelostergaard@image.dk
- Tryk: Schultz Grafisk, miljøcertificeret (ISO 14001).

En redaktionskomité fra ministeriets institutioner følger MiljøDanmark:

Jacob Lybek, Skov- og Naturstyrelsen; Chris Hammeken, Kort & Matrikelstyrelsen; Thomas Hag og Michael Borg Rasmussen, Miljøministeriets Departement.
Redaktion afsluttet den 26. november 2009

NORDISK MILJØMÆRKNING
TRYKSAG
541 176

AF ULF JOEL JENSEN

FOTO: JAN WORSØE

En ubuden gæst

Det er en tidlig aften i september. Automekaniker Jan Worsøe er lige trådt ud ad bagdøren på vej over i køkkenhaven på sin ejendom i den lille vesthimmerlandske landsby Giver. Kattelemmen smækker i, og Jan kan høre katten – tror han – springe op på stakittet...

- Men det er ikke katten. Det er en vaskebjørn. Den sidder lige så stille på stakittet og bare kigger på mig.

Da Jan Worsøe efter et par sekunder får sundet sig og samlet underkæben op igen, skynder han sig ind i huset og tilkalder konen som vidne: Ingen kommer nogensinde til at tro på det her, tænker han, med mindre andre har set bjørnen sammen med mig.

Pletskud

Bevæbnet med kone, kamera og et hold venner, som tilfældigvis er på besøg, lister Jan Worsøe ud i haven igen. Vaskebjørnen har flyttet sig – men ikke ret langt. Nu sidder den i mirabelletræet og poserer villigt for fotografen.

Det blev til flere pletskud af den usædvanlige havegæst – men ikke af den bedste slags. Ikke fordi der er noget galt med kvaliteten af Jans kameraarbejde, men mere fordi han som ivrig jæger og indehaver af et jagttegn faktisk burde have skudt dyret med andet end blitzen:

- Vaskebjørnen er en invasiv art i Danmark. Den kan true vores hjemmehørende mårdyr som fx skovmåren og ilderen. Desuden kan den være bærer af farlige sygdomme som rabies, den er i stand til at åbne hønsehuse og plyndre dem for æg, og så kan den også være en trussel mod de vildtlevende fugle, fordi den tager deres æg. Derfor opfordrer vi til, at man dels indberetter det på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside og dels kontakter enten den lokale vildtkonsulent eller lokale jægere, hvis man møder en vaskebjørn – eller selv skyder den, hvis man er jæger, forklarer Camilla Uldal fra Skov- og Naturstyrelsen.

Undslupne kæledyr

Så selvom den ser både hyggelig, bamset og blød ud, vaskebjørnen, selvom blikket bag banditmasken er uskyldigt, så er den altså ikke en velkommen gæst på vores breddegrader.

I Giver tilkaldte de den lokale "slangetæmmer" for at få indfanget dyret, som de mente måtte være undsluppet fra fangenskab. Og det er også den mest sandsynlige forklaring, fortæller Camilla Uldal:

- Vi tror ikke rigtigt på, at vaskebjørnen endnu er indvandret fra Tyskland. Der har man godt nok en bestand nede, og det kan ikke udelukkes at enkelte individer har krydset grænsen, men i Danmark er indberetningerne om vaskebjørne endnu så spredte, at vi regner med, at de fleste er undslupne kæledyr eller zoodyr. Men der er ikke tvivl om, at de kan yngle og etablere sig som art i Danmark. Det ønsker vi ikke – og derfor må de reguleres året rundt, hvis man ser dem.

Bjørnen fra Giver var dog over alle bjerge, da eksperten i usædvanlige dyrefangster nåede frem, så nu er I advaret himmerlændinge: Ser I et lille pelsdyr med banditmaske og stribet hale, så skal der fremover skydes med skarpt.

Læs mere om vaskebjørne og andre invasive arter i Danmark på www.sns.dk - her kan du også indberette, hvis du møder usædvanlige dyr i den danske natur og dermed være med til at kortlægge de invasive arters udbredelse.

PP DANMARK
Magasinpost UMM
ID-nr. 42296
PortoService, Postboks 9490, 9490 Pandrup